

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

Petra Synek Vislocká

Plzeň, 2014

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

Petra Synek Vislocká

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: doc. JUDr. František Novotný, CSc.

katedra trestního práva,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vytvořila zcela samostatně s využitím literatury a zdrojů informací vyjmenovaných v níže uvedeném seznamu.

V Plzni dne 21. března 2013

.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce docentu JUDr. Františku Novotnému, CSc., a to za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a připomínky, který mi přispěl k jejímu vypracování.

Obsah

Úvod.....	8
1 Přípravné řízení trestní obecné pojetí, pojem, účel, pojmosloví	9
1.1 Přípravné řízení obecně	9
1.2 Účel a význam přípravného řízení	9
1.3 Základní zásady trestního řízení	11
1.3.1 Zásada řádného zákonného procesu	12
1.3.2 Zásada oficiality	12
1.3.3 Presumpce nevinny.....	13
1.3.4 Zásada legality.....	14
1.3.5 Zásada materiální pravdy	14
1.3.6 Zásada volného hodnocení důkazů.....	15
1.3.7 Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů.....	15
1.3.8 Zásada obžalovací	16
1.3.9 Zásada veřejnosti.....	16
1.3.10 Zásada ústnosti a zásada bezprostřednosti	16
1.3.11 Zásada zajištění práva na obhajobu.....	17
1.3.12 Zásada práva na užívání mateřského jazyka	17
1.3.13 Zásada zajištění práv poškozeného	18
1.4 Orgány činné v přípravném řízení	18
1.4.1 Státní zástupce.....	18
1.4.2 Policejní orgán.....	21
1.4.3 Soud.....	21
1.5 Osoby zúčastněné na trestním řízení	22
1.5.1 Podezřelý.....	23
1.5.2 Obviněný	23
1.5.3 Mladistvý.....	24
1.5.4 Obhájce.....	24
1.5.5 Ostatní zúčastněné osoby	25
2 Historický vývoj trestního řízení v českých zemích	26
2.1 Právní úprava do roku 1950.....	26
2.1.1 Trestní řád z roku 1873	26
2.2 Právní úprava do roku 1989.....	27
2.2.1 Trestní řád č. 87/1950.....	27
2.2.2 Trestní řád č. 64/1956 Sb.	28
2.2.3 Trestní řád č. 141/1961.....	29
2.3 Právní úprava od r. 1990 do současnosti	30
2.3.1 Zákon č. 265/2001	30

3	Stádia přípravného řízení trestního-obecně	33
3.1	Struktura přípravného řízení	33
3.2	Průběh přípravného řízení.....	33
3.2.1	Postup před zahájením trestního stíhání.....	33
3.2.2	Zahájení trestního stíhání	36
3.2.3	Skončení vyšetřování	39
3.3	Zkrácené přípravné řízení	40
3.3.1	Podmínky a překážky konání zkráceného přípravného řízení.....	41
3.3.2	Zahájení a průběh zkráceného přípravného řízení	41
3.3.3	Skončení zkráceného přípravného řízení	42
4.	Dohoda o vině a trestu.....	44
4.1	Možnosti sjednání dohody o vině a trestu	44
4.2	Povinné náležitosti sjednání dohody o vině a trestu.....	46
4.3	Úloha státního zástupce při dohodě o vině a trestu	47
4.4	Úloha soudu při sjednávání dohody o vině a trestu.....	49
5	Skončení přípravného řízení.....	52
	Závěr.....	64
	Resumé	66
	Seznam použité literatury	68

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám otázkou přípravného řízení trestního, což je ostatně i sám název mé práce. Toto téma je poměrně obsáhlé, a proto se ve své práci zaměřuji na jeho nejdůležitější otázky. K řádnému pochopení celého procesu přípravného řízení, ale i celého trestního řízení, je zcela jistě zapotřebí praxe. Jak jsem již naznačila, je přípravné řízení trestní součástí trestního řízení jako takového a prošlo a prochází v poslední době řadou změn, které jsou způsobeny zejména vývojem společnosti a jejích potřeb, což je zejména ochrana společnosti před pachateli trestné činnosti. Přípravné řízení má v celém trestním řízení velmi důležitou a nezastupitelnou roli, byť v současné právní úpravě je prosazována jeho role spíše jako podpůrná a hlavní těžiště trestního řízení je posouváno na soud. Ve své práci jsem nemohla opomenout ani úlohu soudu v přípravném řízení, kterou zde zastává.

Cílem mé diplomové práce je snaha uceleně popsat přípravné řízení jako celek. Svou práci jsem rozdělila do pěti základních kapitol, v úvodních částech jsem se zaměřila na základní vymezení přípravného řízení a zásad, kterým je trestní řízení ovlivněno. Nedílnou součástí mé práce je popis historického vývoje trestního řízení. Následně se již věnuji současné právní úpravě přípravného řízení.

V části čtvrté jsem podrobněji zaměřila na zcela nový institut českého trestného práva, kterým je jeden z tzv. odklonů trestního řízení a to dohoda o vině a trestu. Neboť i přes to, že je tento institut zařazován do výše zmíněných odklonů, je to též jedna z možností jak přípravné řízení ukončit, a proto jsem tomuto institutu věnovala samostatnou kapitolu.

1 Přípravné řízení trestní obecné pojetí, pojem, účel, pojmosloví

1.1 Přípravné řízení obecně

Přípravné řízení je součástí trestního řízení, které je upraveno zákonem č. 141/1961 Sb., zákonem o trestním řízení soudním (dále jen Tr.ř.), ve znění pozdějších předpisů. *Trestní řízení bývá též nazýváno předsoudním stadiem trestního řízení a je pravidelnou součástí tzv. kontinentálního typu trestního řízení. Za podstatný znak tohoto stádia je pokládáno, jak napovídá již samotný jeho název, že se v něm připravují podklady pro následující soudní stádium, vůči němuž plní přípravné řízení pomocnou roli.*¹ Přípravné řízení je definováno v ust. § 12 odst. 10 Tr.ř. Přípravným řízením se rozumí úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí a nebyly-li tyto úkony provedeny od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, která má účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, nebo jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení. Důležitým účelem přípravného řízení je stanovení podmínek, za kterých mohou orgány činné v trestním řízení zahájit úkony přípravného řízení, neboť veškeré úkony, které orgány činné v trestním řízení zahájí, mohou s velkou intenzitou zasáhnout do osobních svobod jednotlivce, které jsou garantovány Listinou základních práv a svobod (dále jen LZPS) v článku 10.

1.2 Účel a význam přípravného řízení

Základním účelem přípravného řízení je zajištění dostatečných podkladů pro odhalení pachatele, zajištění důkazů k možnému zahájení samotného trestního řízení. Tyto podklady jsou přípravou pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věc projednána před soudem, či upuštěno od trestního stíhání nebo učiněno jiné rozhodnutí.

Dle J. Musila plní přípravné řízení následující čtyři funkce:

¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha: C. H. Beck 2003, 529 s., ISBN 80-7179-678-6.

1. vyhledávací
2. fixační
3. verifikační
4. odklonnou

Ad 1. *Funkce vyhledávací* spočívá ve vyhledávání skrytých informací o spáchaných trestných činech. Tyto informace není snadné zjistit a to z důvodu, že pachatelé trestných činů často stopy ničí a tím znesnadňují zjištění těchto informací. Často se také stává, že trestné činy jsou odhaleny až po dlouhé době po jejich spáchání a stopy tak přirozenými pochody zaniknou. Stát má zájem na odhalení trestních činů, a proto vytvořil nad rámec soudní soustavy specializované orgány, které jsou organizačně, technicky a personálně vybaveny k vyhledávání a shromažďování důkazů pro budoucí trestní řízení. Těmito orgány jsou Policie ČR a státní zastupitelství.

Ad 2. *Funkce fixační* spočívá v procesním zajištění důkazů, které budou použity v dalších fázích trestního řízení. V této fázi je nejdůležitější podchycení důkazů, jimž hrozí zánik nebo poškození a mohla by tak být způsobena důkazní nouze řízení. Tato funkce zajišťuje rovněž fyzickou přítomnost obviněných, aby např. neuprchli do ciziny, nezastrašovali svědky. K tomu slouží zejména tzv. neodkladné a neopakovatelné úkony § 160 odst. 4 Tr.ř. a zajišťovací úkony § 67 - § 88a Tr.ř.

Ad 3 *Verifikační funkce* přípravného řízení (v literatuře nazývána též filtrační funkcí) má zabránit tomu, aby před soud byly stavěny osoby, u nichž podezření ze spáchání trestného činu není dostatečně odůvodněno.² Podání obžaloby je velkým zásahem do občanských práv obviněného, neboť bezdůvodné postavení před soud může mít nedozírné následky na jednice. Tato funkce je též významná z ekonomického hlediska, protože nebudou zbytečně vynakládány náklady související s dalším trestním řízením.

Ad 4 *Funkce odklonná* je funkcí v trestním řízení poměrně novou a má za úkol, zejména v málo závažných trestných činech, se vyhnout tradičnímu projednání

² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha: C. H. Beck 2003, 533 s., ISBN 80-7179-678-6.

věci v hlavním líčení a toto nahradit jednoduššími a rychlejšími formami, které jsou nazývány odklonem od trestního řízení. Trestní řád tyto možnosti zakotvuje jako podmíněné zastavení trestního stíhání³ a narovnání⁴, o nichž rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce.

1.3 Základní zásady trestního řízení

Zásady trestního řízení jsou jedním z hlavních předpokladů fungujícího trestního práva procesního. Zaručují nejen hledisko právní, ale i hledisko účelu a smyslu zákona. Některé z nich jsou zaručeny již v ústavním právu. Tyto zásady musí být v souladu s ústavním pořádkem tj. Ústavou a Listinou základních práv a svobod s ohledem na článek 10 Ústavy, značný význam mají i vyhlášené mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána a k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas. Všechny zásady jsou stanoveny v ust. § 2 Tr.ř., význam zásad můžeme rozdělit na jejich funkce, které jsou- poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárné.

Funkce poznávací – bez znalostí základních zásad trestního řízení nelze pochopit smysl, podstatu trestního řízení jako celku, i smysl a význam jednotlivých institutů trestního řádu. Pomáhá porozumět institutům trestního procesu, zejména v jejich vzájemných souvislostech a spolupůsobení. Umožňuje poznat a pochopit cíle, kterých má být dosaženo⁵.

Funkce interpretační- je důležitým vodítkem při výkladu zákona a jeho jednotlivých institutů.

Funkce aplikační- orgány činné v trestním řízení aplikují příslušná ustanovení trestního řádu a tyto zásady slouží k této aplikaci při řešení konkrétních sporných otázek.

Funkce zákonodárná- zákonodárce musí při tvorbě práva důsledně vycházet ze základních zásad, na kterých je příslušná norma vybudována.

Základní zásady trestního řízení mají zásadní význam v práci všech orgánů činných v trestním řízení a tyto je musí znát a používat. Ne všechny zásady

³ § 307 Tr.ř.

⁴ § 309 Tr.ř.

⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 120 s., ISBN 978-80-87212-30-1.

uvedené v § 2 Tr.ř. se uplatňují ve všech stádiích trestního řízení, nedůsledněji se většina zásad uplatňuje ve stádiu řízení před soudem.

1.3.1 Zásada řádného zákonného procesu

Tato zásada je upravena v ust. § 2 odst. 1 Tr.ř. Nikdo nemůže být stíhán jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon. Tato zásada se vztahuje k článku 8 odst. 2 LZPS, kde je stanoveno, že nikdo nesmí být stíhán, nebo zbaven svobody jinak, než zákonným způsobem. Zásada garantuje i ochranu osob před nezákonně získanými důkazy, a důkazy takto získané jsou zcela neúčinné. Nelze stíhat osobu, která je vyňata z pravomoci orgánu činných v trestním řízení. Tuto zásadu můžeme označit za jednu z nejvýznamnějších v trestním procesu. Tato zásada má význam pro úkony provedené před zahájením trestního stíhání. Úkony provedené před zahájením trestního stíhání nemusí policejní orgán opakovat za předpokladu, že byly provedeny v souladu s ustanoveními trestního řádu. Jde tak o zjednodušení a urychlení vyšetřování.

1.3.2 Zásada oficiality

Zásada oficiality spočívá v takovém postupu orgánů činných v trestním řízení, který co nejméně zasahuje do základních práv a svobod občanů. Tato zásada navazuje na zásady řádného procesu a presumpce nevinny, které doplňuje, prohlubuje a zároveň rozšiřuje. Vztahuje se nejen na tuto osobu, ale i na všechny osoby, kterých se trestní řízení dotýká. Tato zásada byla implementována do trestního řádu novelou trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. Trestní věci se musí projednávat urychleně bez zbytečných průtahů. S největším urychlením se projednávají zejména věci vazební a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, a to vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku. Trestní věci se projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených LZPS a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána.⁶ Tato zásada je uplatňována v trestním řízení při zajišťování osob, zejména při uvalení vazby na podezřelého, případně zajištění majetkových hodnot, kdy je tento úkon spojen se zásahem do osobních svobod občana. Tento prostředek by měl být použit s ohledem na povahu spáchaného trestného činu.

⁶ § 2 odst. 4 Tr.ř.

1.3.3 Presumpce nevinny

Tato zásada vyplývá již z LZPS z čl. 40 odst. 2 „Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“ V trestním řádu je tato zásada upravena v § 2 odst. 2. Jde o ústavní zásadu a je stanovena i v nejdůležitějších dokumentech mezinárodního práva. Vyjadřuje požadavek úplného a nepochybného prokázání viny. Orgány činné v trestním řízení musí na základě této zásady postupovat v přípravném řízení tak, aby vůči obviněnému byly vždy nestranné a nezaújaté. Ustanovení § 33 odst. 4 Tr.ř. ukládá orgánům činným v trestním řízení povinnost obviněného poučit o jeho právech a umožnit mu jejich uplatnění. Policejní orgán musí před prvním výsledkem osobu, kterou vyslýchá, jednak poučit o jejích právech a jednak objasnit podstatu sděleného obvinění. Orgány činné v trestním řízení mají za povinnost shromažďovat důkazy svědčící jak pro obviněného, tak i proti jeho osobě.⁷ Proti obviněnému lze v souladu s trestním řádem užít, již v přípravném řízení, donucovací opatření (např. zadržení obviněného, vzetí do vazby, domovní prohlídka). Orgány činné v trestním řízení však musí mít na paměti, že tato donucovací opatření mohou užít pouze za předpokladu, že jsou nezbytná k dosažení účelu trestního řízení.

Z presumpce nevinny vyplývají pravidla:

- a) pravidlo „*in dubio pro reo*“ to znamená, že i přes provedení veškerých důkazů, potřebných pro rozhodnutí v přípravném řízení, existují důvodné pochybnosti, které nelze rozptýlit ani prováděním dalších důkazů, je nutné rozhodnout ve prospěch obviněného.
- b) pravidlo, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, to znamená, že obviněný není povinen, v průběhu celého trestního řízení dokazovat svoji vinu či nevinu, ale má právo uvádět okolnosti a důkazy, které slouží k jeho obhajobě a uplatňovat svá další procesní práva, která jsou upravena trestním řádem a o nichž byl na počátku celého řízení řádně poučen.
- c) pravidlo, že nedokázaná vina má též význam jako dokázaná nevinna. Podle práva nelze činit rozdíl mezi osobou prokazatelně nevinnou a někým komu

⁷ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 63 s. 64 s., ISBN 80-7179-7741-3.

vina bez důvodných pochybností prokázána nebyla a je pouze pravděpodobné, že může být pachatelem.⁸

1.3.4 Zásada legality

Tato zásada je upravena v ust. § 2 odst. 3 Tr.ř. a upravuje povinnost orgánů činných v trestním řízení stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Orgány činné v trestním řízení musí, za splnění zákonných předpokladů, provést úkon bez toho, aby vyčkávaly na nějaký vnější podnět. Není-li dána iniciativa jiných subjektů, nemůže to vést k pasivitě příslušných orgánů. V průběhu přípravného řízení musí policejní orgán i státní zástupce učinit vše potřebné, aby byl naplněn účel trestního řízení. Jsou-li dány zákonné podmínky pro provedení určitého procesního úkonu, je příslušný orgán povinen, samozřejmě po splnění zákonných podmínek, takový úkon provést. Z této zásady existují výjimky, které jsou výslovně stanoveny zákonem a orgán činný v přípravném řízení nemůže postupovat z vlastní iniciativy, ale jen na návrh, žádost nebo jiný podnět oprávněné osoby (např. rozhodování o svědečném, znalečném, náhradě hotových výdajů obhájce atd.)

1.3.5 Zásada materiální pravdy

Tato zásada nahradila zásadu objektivní pravdy (novelizace zákonem č. 292/1993 Sb.). „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“⁹ Je upravena v Tr.ř. v ust. § 2 odst. 5. Novelami trestního řádu bylo posíleno řízení před soudem a v něm pak postavení stran. Toto ustanovení pak vyjadřuje to, že strany v řízení před soudem nejen navrhují, ale i předkládají důkazy, které pak samy provádějí. Orgány činné v trestním řízení zjišťují potřebný skutkový stav pouze v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodování a neprovádí důkazy a ani nezjišťují důkazy a skutečnosti, které jsou pro jejich rozhodování nepodstatné. Pokud orgány činné v trestním řízení přísně nedodržují všechna ustanovení trestního řádu, zejména

⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 65 s., ISBN 80-7179-7741-3.

⁹ § 2 odst. 5 Tr.ř.

v otázkách zjišťování skutkového stavu věci nemohou dospět k náležitému a správnému skutkovému zjištění.¹⁰

1.3.6 Zásada volného hodnocení důkazů

Tato zásada je upravena v ust. § 2 odst. 6 Tr.ř. a stanoví, „že orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy, aniž by byly vázány zákonnými pravidly, tedy podle svého volného (tj. zákonem nevymezeného) uvážení.“¹¹ Hodnocení důkazů se netýká právního posouzení věci, je zásadním předpokladem, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o kterém nejsou a nebudou důvodné pochybnosti. Tato zásada brání soudu, aby mechanicky postupoval při hodnocení důkazů. Nikde nejsou stanovena pravidla, která by určovala, který důkaz má jakou důkazní sílu a váhu, nebo který důkaz je nadřazen či podřazen jinému. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v počátku trestního řízení opatřovat veškeré důkazy, tedy svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného a jejich posouzení pak provede, právě na základě této zásady, soud. Důkazy opatřené v rozporu s procesními předpisy se pokládají za neplatné či neúčinné, zejména pokud porušení procesního předpisu má povahu podstatné vady řízení. „Tato zásada, se uplatňuje ve všech stádiích trestního řízení a platí pro všechny orgány činné v trestním řízení.“¹²

1.3.7 Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

Zásadu spolupráce se zájmovými sdruženími občanů upravuje trestní řád v ust. § 2 odst. 7, který říká, že všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a přitom mohou využívat jejich výchovného působení. Instituce, které lze považovat za zájmová sdružení občanů vymezuje trestní řád v ustanovení § 3. Zájmová sdružení mohou působit, jak při zamezování a předcházení trestné činnosti, tak při výchově osob. Mohou nabídnout převzetí záruky za stíhané osoby a vzniká jim tak povinnost působit na obviněného či odsouzeného, aby žil řádným životem. Mohou nahradit důvody vazby (ust. § 73 odst. 1 písm. a) Tr.ř.) a to tak, že poskytnou za obviněného

¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 33 s., 36 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 40 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 41 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

záruku. Zájmové sdružení dbá i na to, aby odsouzený, pokud způsobil svým jednáním škodu, tuto nahradil.

1.3.8 Zásada obžalovací

Trestní řád tuto zásadu upravuje v § 2 odst. 8 Tr.ř. Podstata této zásady je v tom, že trestní stíhání před soudem je možné pouze na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Zásada obžalovací se v přípravném řízení neuplatňuje, ale má pro ně význam, protože její podstatou je rozdělení procesních funkcí mezi jednotlivé procesní subjekty.

1.3.9 Zásada veřejnosti

Tuto zásadu je možné považovat za zásadu ústavní s ohledem na čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 38 odst. LZPS. Zásada veřejnosti se vztahuje pouze na řízení před soudem, a to na hlavní líčení a veřejné zasedání. (neveřejné zasedání a rozhodování o vazbě jsou konána bez účasti veřejnosti). Umožňuje účastnit se jednání před soudem a sledovat jeho průběh nejen přímým účastníkům řízení, ale i jiným nezúčastněným osobám a má tak i výchovnou funkci, kdy trestní řízení může působit na širokou veřejnost.

1.3.10 Zásada ústnosti a zásada bezprostřednosti

Tyto zásady, dle dikce zákonných ustanovení trestního řádu, mají význam pouze pro soudy. **Zásada ústnosti** spočívá v tom, že soud vždy rozhoduje na základě důkazů, které byly před ním provedeny a ústním přednesu stran. Samotné jednání před soudem je vedeno ústně. Ústně je vyhlášován rozsudek, ale i jiná rozhodnutí. Všichni účastníci řízení vypovídají ústně a důkazní listiny musí být soudem přečteny. **Zásada bezprostřednosti** stanoví, že soud vždy rozhoduje na základě důkazů, které byly před ním provedeny. Soud by měl čerpat důkazy z pramene, který je co nejbližší zjišťované skutečnosti. V přípravném řízení by se neměly policejní orgány ani státní zástupce spokojit s odvozenými důkazy, neboť tyto nejsou tak spolehlivé, jako důkazy přímé a může tak vzniknout riziko nepřesnosti. Odvozené důkazy však nelze zcela podceňovat a zavrhnout, neboť mohou vést k zjištění přímého důkazu.

1.3.11 Zásada zajištění práva na obhajobu

Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, musí být v každém jeho stádiu řádně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby, o tom, že si může zvolit obhájce a všechny orgány činné v trestním řízení mají povinnost mu uplatnění jeho práv umožnit. Tato zásada je vyjádřena i v ust. čl. 40 odst. 3 LZPS, zde je však vyjádřena poněkud úžeji než v trestním řádu, neboť LZPS hovoří pouze o obviněném, a ne o osobě, proti níž se řízení vede, jak je tomu v trestním řádu. Osobou, proti níž se řízení vede, se rozumí podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený.

Právem na obhajobu dle komentáře k trestnímu řádu se rozumí¹³:

- a) *právo osobní obhajoby* upravené v ust. § 33 odst. 1 Tr.ř. které stanoví práva obviněného o kterých musí být vždy řádně, orgány činnými v trestním řízení, poučen. (právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu a důkazům o nich, není však povinen vypovídat, uvádět důkazy a okolnosti sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti, opravné prostředky)
- b) *právo zvolit si obhájce* již v počátečním stádiu přípravného řízení má podezřelá osoba toto právo.
- c) *Institut nutné obhajoby* spočívá v tom, že v určitých zákonem stanovených případech obviněný mít obhájce musí a to i tehdy, že on sám si ho nepřeje. Z této zásady je učiněna výjimka v ust. § 36b Tr.ř., kterou upravila novela zákon č. 456/2011 Sb. S účinností od 1. 1. 2012, která umožňuje obviněnému, i v případě nutné obhajoby, se obhájce vzdát.

1.3.12 Zásada práva na užívání mateřského jazyka

Oprávnění užívat před orgány trestního řízení mateřský jazyk je upraveno v ust. čl. 37 odst. LZPS, kde se stanoví, že kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka. Toto právo má nejen obviněný, ale i svědci, poškozený, zúčastněná osoba. Rovněž pak je potřeba přetlumočit obsah písemností, výpovědí nebo jiného procesního úkonu a v ust. § 28 odst. 2 Tr.ř je zakotven výčet procesních rozhodnutí, která musí být osobě, která neovládá český

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 54 s., 55 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

jazyk přeložena. Smyslem práva používání mateřského jazyka před orgány činnými v trestním řízení, je snaha o zabránění nerovností mezi osobami, které jazyku používaném v trestním řízení nerozumí a těmi které tomuto jazyku rozumí. Toto právo patří k procesním zárukám rovnosti.

1.3.13 Zásada zajištění práv poškozeného

Ustanovení § 2 odst. 15 Tr.ř. nabylo účinnosti dnem 1. 8. 2013 a bylo zařazeno do základních zásad zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. Z hlediska trestního řízení je oběť trestného činu specifickou kategorií. Na rozdíl od poškozeného nemá oběť trestného činu procesní postavení strany trestního řízení, ale má zvláštní postavení a v souvislosti s tím i odlišná práva, která jsou zaručena zákonem č. 45/2013 Sb.

1.4 Orgány činné v přípravném řízení

Orgány činnými v trestním řízení jsou dle § 12 odst. 1 Tr.ř. soud, státní zástupce a policejní orgán. *„Orgány činné v trestním řízení tedy soud, státní zástupce a policejní orgán, jsou základními subjekty řízení, jimiž se rozumí činitelé, kteří mají vlastní vliv na průběh vlastního řízení a tento vliv vykonávají, přičemž zákon jim k uskutečňování tohoto vlivu dává určitá práva a ukládá určité povinnosti.“*¹⁴ Role orgánů činných v trestním řízení je v jednotlivých formách přípravného řízení odlišná, proto za důležité považuji uvést charakteristiky jednotlivých orgánů.

1.4.1 Státní zástupce

Státní zástupce má v českém trestním řízení velmi důležitou roli a jeho pozice se v průběhu jednotlivých stádií trestního řízení mění. Slabší pozici má v řízení před soudem, neboť je zde procesní stranou. Naopak v přípravném řízení je jeho pozice dominantní. Postavení státního zástupce je nezávislé na soudu i procesních stranách. Práva a povinnosti státního zástupce upravuje Ústava, trestní řád a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. Tím, že státní zástupce vykonává v přípravném řízení dozor, dbá tak na zachování

¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 234 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

zákonosti tohoto řízení. Může se i účastnit přípravného řízení prováděním jeho jednotlivých úkonů (§ 174 Tr.ř.). Kompetence státního zástupce upravuje trestní řád v ustanoveních § 157 a § 157a Tr.ř. Státní zástupce podává obžalobu, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu a v trestním řízení zastupuje veřejnou žalobu před soudem. Dle zásady legality je státní zástupce povinen stíhat veškeré trestné činy, o kterých se dozví. Státní zástupce je povinen organizovat svou činnost tak, aby účinně přispíval k rychlosti a důvodnosti trestního stíhání. Může uložit policejnímu orgánu pokyny k provedení úkonů potřebných k objasnění věci, nebo ke zjištění pachatele. Policejní orgán je povinen jeho pokynům vyhovět. Může vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty a zprávy o postupu vyšetřování. Je oprávněn odejmout věc policejnímu orgánu a přikázat jinému.

V ust. § 174 Tr.ř. upravuje oprávnění státního zástupce při výkonu dozoru nad zachováním zákonosti v přípravném řízení. Státní zástupce může dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, vyžadovat od policejního orgánu spisy a dokumenty za účelem provedení prověrky spisového materiálu a za účelem zjištění, zda policejní orgán postupuje ve vyšetřování řádně. Může se zúčastnit provádění úkonu policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci. V této situaci je při svém postupu vázán ustanoveními trestního řádu závaznými pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutím takto učiněným je přípustná stížnost, stejně jako proti rozhodnutím policejního orgánu. Státní zástupce může vracet věc policejnímu orgánu s pokyny k doplnění a tyto pokyny jsou pro policejní orgán závazné. Může rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu a může je nahradit vlastními. Může přikázat aby, úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu. Státní zástupce koná vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Policie ČR, Vězeňské služby ČR, celníky (§ 163 odst. 3 Tr.ř.) a zkrácené přípravné řízení o trestných činech těchto osob.

V přípravném řízení má výlučnou pravomoc rozhodovat o způsobu skončení přípravného řízení (s výjimkou odložení nebo odevzdání věci) rozhoduje tak o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 Tr.ř.), zastavení trestního stíhání (§ 172 Tr.ř.), přerušení trestního stíhání (§ 173 Tr.ř.). Současně může v přípravném řízení rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 Tr.ř.),

schválení narovnání (§ 309 odst. 1 Tr.ř.) a může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu buď na návrh obviněného, nebo i bez takového návrhu (§ 175a Tr.ř.).

Dále je státní zástupce výlučnými oprávněn:

- podat soudu návrh na vzetí do vazby (§ 68 odst. 1 Tr.ř.)
- podat soudu návrh na vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 Tr.ř.)
- rozhodovat o prodloužení vazby a ponechání obviněného ve vazbě, o propuštění z vazby (§ 73b Tr.ř.)
- rozhodovat o zajištění zaknihovaných cenných papírů (§ 79 Tr.ř.)
- zajistit majetek obviněného (§ 347 a násl. Tr.ř.)
- zajistit nárok poškozeného na náhradu škody (§ 47 až § 49 Tr.ř.)
- nařídit zadržení a sledování zásilky (§ 86 Tr.ř. a § 87b Tr.ř.)
- rozhodovat o použití operativně pátracích prostředků, kterými jsou předstíraný převod (§ 158c Tr.ř.), sledování osob a věcí (§ 158d odst. 2 Tr.ř.)
- nařídit exhumaci mrtvoly (§ 115 odst. 2 Tr.ř.)
- navrhnout soudu vydání Mezinárodního a Evropského zatýkacího rozkazu (§ 384 odst. 1 Tr.ř., § 405 odst. 1 Tr.ř.)
- provést předběžné šetření v řízení o vydání osoby do ciziny (§ 394 Tr.ř.)

V případě, že se v přípravném řízení vyskytne neodkladný nebo neopakovatelný úkon, policejní orgán jej provede bez předchozího souhlasu či nařízení státního zástupce, musí pak bezodkladně vyžádat jeho souhlas, dodatečné povolení nebo státního zástupce dodatečně vyrozumět.

Naopak předchozího souhlasu státního zástupce je zapotřebí u těchto úkonů:

- příkaz k odnětí věci (§ 79 odst. 1 Tr.ř.)
- zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a odst. 1 Tr.ř.)
- příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků (§ 83a Tr.ř.)
- příkaz k osobní prohlídce (§ 83b odst. 1 Tr.ř.)

Státní zástupce rozhoduje o stížnostech oprávněných proti usnesením policejního orgánu, vyřizuje žádosti osob, proti kterým se řízení vede, jakož i rozhoduje o stížnostech poškozeného, aby byl přezkoumán postup vyšetřovatele, a soudu pak předkládá návrhy na rozhodnutí a opatření, k nimž je soud v přípravném řízení oprávněn.

1.4.2 Policejní orgán

„Působnost policejního orgánu je stanovena zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a pro oblast trestního řízení trestním řádem.“¹⁵ V § 12 odst. 2 Tr.ř. jsou uvedeny Policejní orgány kterými jsou:

- a) útvary Policie České republiky,
- b) generální inspekce bezpečnostních sborů,
- c) pověřené orgány Vězeňské služby České republiky,
- d) pověřené celní orgány,
- e) pověřené orgány Vojenské policie,
- f) pověřené orgány Bezpečnostní informační služby,
- g) pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styk a informace,
- h) pověřené orgány Vojenského zpravodajství,
- i) pověřené orgány generální inspekce bezpečnostních sborů.

Z orgánů, které jsou shora uvedeny, mají obecnou působnost pouze útvary Policie České republiky. Působnost ostatních policejních orgánů je omezena zpravidla pouze na řízení o trestných činech určitých osob.¹⁶

V přípravném řízení trestním působí pouze služba kriminální Policie a vyšetřování Policie ČR. Policejní orgán tak má v přípravném řízení velký význam, jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách, je při provádění úkonů trestního řízení vázán pokyny státního zástupce. Policejní orgán rozhoduje o odložení, odevzdání věci a vykonává řadu procesních úkonů, které mu zákon stanoví. Je povinen přijímat a prošetřovat trestní oznámení a jeho činnost v přípravném řízení trestním podléhá dozoru státního zástupce.

1.4.3 Soud

Přesto, že soud není typickým orgánem, který by rozhodoval v přípravném řízení, musím jeho úlohu v tomto řízení zmínit, neboť on rozhoduje v případech, které jsou zákonem stanoveny. Jedná se o úkony, kdy jde o nejzávažnější zásah do Ústavou zaručených práv a svobod. Nečiní úkony z vlastní iniciativy, ale na návrh státního zástupce, žádost obviněného či podnět oprávněné osoby, která k soudu podala opravný prostředek.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 211 s., ISBN 978-80-87212-30-1.

¹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1936 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

V přípravném řízení soud rozhoduje v těchto případech:

- vzetí do vazby nebo její nahrazení (záruka, dohled, slib, peněžitá záruka) (§§ 68, 73 Tr.ř.),
- rozhodnutí o nároku obviněného na bezplatnou obhajobu, nebo obhajobu za sníženou odměnu (§ 33 odst. 2 Tr.ř.),
- vydání příkazu k zatčení (§ 69 Tr.ř.),
- vyloučení advokáta, jako zvoleného obhájce (§ 37a odst. 1, 2 Tr.ř.),
- ustanovení obhájce, zrušení ustanovení a zproštění povinnosti obhajovat (§§ 39, 40, 40a Tr.ř.),
- o společném zmocněnci poškozených (§ 44 odst. 2 Tr.ř.),
- vydání příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 Tr.ř.),
- vydání příkazu k odposlechu nebo záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 a Tr.ř.),
- nařízení pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu za účelem zkoumání jeho duševního stavu (§ 116 odst. 2 Tr.ř.),
- použití agenta (§ 158e odst. 4 Tr.ř.)
- vydání Mezinárodního a Evropského zatýkacího rozkazu (§ 384 odst. 1 Tr.ř. a § 405 odst.1 Tr.ř.),
- povolení ke sledování osob a věcí (§ 158d odst. 3 Tr.ř.).

V přípravném řízení rozhoduje soud v neveřejném zasedání, a pokud zákon nestanoví jinak, jeho rozhodnutí je vždy formou usnesení. Na návrh státního zástupce, lze provést za účasti soudce, výslech svědka nebo rekognici, a to za předpokladu, že se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon a soudce je pak zárukou, že úkon byl proveden v souladu se zákonem (§ 158a Tr.ř.).

1.5 Osoby zúčastněné na trestním řízení

Kromě orgánů činných v trestním řízení se trestního řízení účastní i další osoby. Jde zejména o osobu, proti níž se řízení vede, ta je podle stádia, ve kterém se řízení nachází, nazývána podezřelý, obviněný, obžalovaný a odsouzený. V přípravném řízení trestním je účasten pouze podezřelý a obviněný. Dalšími osobami jsou obhájce, poškozený, zúčastněná osoba, probační úředník, orgán sociálně právní ochrany dětí. Subjekty mohou pak být svědci, znalci a tlumočníci.

1.5.1 Podezřelý

Podezřelým je ten, proti kterému se vede trestní řízení, avšak dosud nebylo zahájeno trestní stíhání dle § 160 Tr.ř. Tento termín je používán v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, kdy je tato osoba vyslýchána ve smyslu § 158 Tr.ř., kdy toto řízení je běžně nazýváno prověřováním. Podezřelou osobou je i osoba, jíž bylo ve zkráceném řízení sděleno podezření. Tento termín se vůči ní užívá až do momentu, kdy je podán návrh na potrestání k soudu. Podezřelou osobou může být i osoba, kterou je možno ve smyslu ustanovení § 76 Tr.ř. zadržet a lze u ní dovodit některý z důvodů vazby ve smyslu § 67 Tr.ř. a policejní orgán ji tak může v naléhavých případech zadržet, přesto že její trestní stíhání ještě nebylo zahájeno. Podezřelou osobu ze spáchání trestného činu je nutno vyslechnout, sdělit jí z jakého skutku je podezřelá a jaký trestný čin v tomto skutu lze spatřovat. Dojde-li k omezení osobní svobody podezřelého, vznikají mu tak procesní práva - zvolit si obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby; již v průběhu zadržení, musí být řádně poučen o svých právech a musí mu být poskytnuta možnost práva uplatnit.

1.5.2 Obviněný

Podezřelý ze spáchání trestného činu se považuje za obviněného a lze proti němu použít prostředky stanovené trestním řádem, teprve poté, co proti němu bylo zahájeno trestní stíhání (§ 32 Tr.ř. a § 160 Tr.ř.). Termín obviněný je pak používán vůči této osobě až do nařízení hlavního líčení soudem. Pokud byly poté, co proběhlo prověřování podle § 158 Tr.ř., zjištěny důvodné skutečnosti, že trestný čin byl spáchán a je-li i odůvodněn závěr, že tento trestný čin spáchala konkrétní osoba, policejní orgán neprodleně rozhodne o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného. Trestní stíhání se zahajuje zásadně usnesením, jehož náležitosti jsou pevně stanoveny zákonem a obviněný má proti tomuto usnesení právo stížnosti. Skutek, kterého se obviněný měl dopustit, musí být v usnesení precizně popsán, aby nemohlo dojít k jeho záměně. Poté co je obviněnému předloženo usnesení o zahájení trestního stíhání, musí být policejním orgánem řádně poučen o svých právech a poté vyslechnut. Obviněný nemá povinnost vypovídat.

1.5.3 Mladistvý

Trestní řízení ve věcech mladistvých upravuje zákon č. 218/2003 Sb., „o soudnictví ve věcech mládeže“. Přípravné řízení ve věcech mladistvých není trestním řádem výslovně upraveno, ale zmínka o něm je uvedena v ust. § 291 Tr.ř. Přípravné řízení ve věcech mladistvých koná policejní orgán a státní zástupce. Má však jistá specifika. Vzhledem k věku stíhané osoby je nutné, aby byly veškeré úkony, které budou prováděny, přizpůsobeny rozumovým schopnostem této osoby. Mladistvý musí mít od samého počátku obhájce, vždy musí být těsná spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí a zákonnými zástupci. V řízení před soudem pak rozhodují zvláštní senáty pro mladistvé, které by měly být obsazovány zkušenými soudci.

1.5.4 Obhájce

Obhájcem v trestním řízení může být pouze advokát.¹⁷ Advokátem je osoba, která splňuje kritéria uvedená v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii. Práva a povinnosti advokáta jsou obsažena v ust. § 41 Tr.ř. Obhájce vystupuje jménem svého klienta, je povinen chránit jeho práva a zájmy a řídit se jeho pokyny, pokud tyto jsou v souladu se zákonem a jsou v zájmu klienta. Může za obviněného činit návrhy, žádosti, podávat opravné prostředky, má právo nahlížet do spisu, dělat si z něj kopie a má právo účastnit se vyšetřovacích úkonů, které jsou policejním orgánem konány. Se svým klientem má právo hovořit, a to i ve vazbě, bez přítomnosti třetí osoby. Obviněný má právo radit se svým obhájcem i v průběhu výslechu, nikoliv však poté co mu byla policejním orgánem položena otázka.

Obhájce si může obviněný zvolit na základě plné moci, kterou mu udělí a to i v případě, že je obviněný stíhán za trestný čin, kdy obhajoba není nutná. Naopak v případě nutné obhajoby, je obviněnému, pokud si obhájce nezvolí sám, k čemuž mu musí být poskytnuta přiměřená lhůta, obhájce ustanoven soudem. Soudy za tímto účelem vedou seznam advokátů, kteří právní pomoc v trestních věcech poskytují. Důvody nutné obhajoby stanoví ustanovení § 36 Tr.ř.

¹⁷ § 35 odst. Tr.ř.

1.5.5 Ostatní zúčastněné osoby

Těmi jsou osoby, které mohou jednat jménem obviněného a dále pak osoby jednající jménem vlastním. Další osobou je zákonný zástupce, který jedná jménem obviněného, který nemá způsobilost k právním úkonům, nebo mu tato byla omezena. Postavení zákonného zástupce upravuje § 34 Tr.ř. Obhajovací práva jsou přiznána i dalším osobám, ta pak tato práva vykonávají vlastním jménem, jedná se o tzv. osoby blízké. Tyto osoby mohou podávat stížnosti ve prospěch obviněného.

2 Historický vývoj trestního řízení v českých zemích

V této kapitole se pokusím o stručný popis vývoje trestního řízení v českých zemích od roku 1918, tedy od vzniku Československé republiky. Československý stát byl před rokem 1918 součástí Rakousko- Uherska a toto spojení mělo na úpravu trestního řízení vliv a to v tom smyslu, že Československý stát vycházel z trestního řádu vydaného roku 1873, který byl platný a účinný až do roku 1950. Ráda bych se v této kapitole zaměřila na nejdůležitější zákonné úpravy trestního řízení od roku 1873 až do zákona vydaného v roce 1961 a jeho novelizací.

2.1 Právní úprava do roku 1950

2.1.1 Trestní řád z roku 1873

Po pádu absolutismu vznikly snahy o rekodifikaci trestního řízení, které byly úspěšně zakončeny vydáním nového trestního řádu dne 23.5.1873 č. 119 ř.z. též nazývaný po jeho autorovi Juliu Glaserovi tedy *Glaserův*¹⁸. Tento trestní řád byl zařazen mezi tzv. reformované trestní řády. Bylo to dílo velmi zdařilé a to i s ohledem na jeho platnost v českých zemích až do roku 1950.

Trestní řízení bylo v 19. stoletím řízením inkvizičním. Na základě požadavků společnosti byl vypracován trestní řád, který by byl protipólem řízení inkvizičního a vycházel by ze zásady obžalovací- akuzační. Tento požadavek byl splněn vydáním trestního řádu z roku 1873.

I přes vydání nové procesní úpravy se zachovaly některé instituty inkvizičního řízení i v tomto trestním řádu.

Glaserův trestní řád zaváděl povinnou účast soudu při vyšetřovacích úkonech, a to s ohledem, na jejich možnou budoucí použitelnost v řízení před soudem, tedy v hlavním líčení. Jednalo se zejména o neodkladné vyšetřovací úkony. Přítomnost soudu byla zavedena z důvodu, že příslušné úkony, které zasahovaly do osobních práv jednotlivce, by neměly být svěřovány vyšetřovacím orgánům, které příliš jednostranně usilovaly o usvědčení pachatele. Přípravné řízení nebylo povinným stádiem trestního procesu.

¹⁸ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*, 1. vydání. Praha: LexisNexis CZs.r.o., 2005, 147s. ISBN 80-86199-93-2.

Trestní řád č. 119/1873 rozlišoval dvě formy přípravného řízení:

- a) *přípravné vyšetřování*- sloužilo k prozkoumání obvinění určité osoby ze spáchání trestného činu, zjištění skutkového stavu, aby byly zajištěny podklady svědčící pro podání obžaloby nebo zastavení trestního řízení,
- b) *přípravné vyhledávání*- sloužilo k vyhledávání podkladů, které by vedly k ospravedlnění vedení trestního řízení nebo k odložení oznámení.

Oběma formám přípravného řízení předcházelo předprocesní stádium, které odpovídalo na otázku, zda se má přípravné řízení vůbec konat. I v tomto procením řádu, jako v dnešní právní úpravě, se zde projevovala zásada obžalovací. Žalobce podával soudu návrh na zahájení trestního řízení. V návrhu musel žalobce uvést, o jaký trestný čin se jedná a jaká osoba je z něj viněna.

V této době platila povinnost veřejných úřadů oznamovat trestné činy, o kterých se dozvěděl, oznámení se činilo státnímu zástupci činnému u příslušného soudu. Soukromým osobám byla povinnost oznámit trestný čin uložena pod trestní sankcí.

Přípravné řízení bylo zpravidla vedeno osobně tzv. vyšetřujícím soudcem. Vyšetřující soudce musel činit veškeré úkony z úřední povinnosti a mohl přebírat od státního zástupce návrhy na provádění nových úkonů. Pravomoc státního zástupce zde byla velmi omezena, neboť nesměl provádět vyšetřovací úkony. V pojetí reformovaných trestních řádů byl vyšetřující soudce pouze jakýmsi úředníkem, nebyl tedy soudcem v takovém pojetí, jakým je dnes. Tento institut byl zrušen trestním řádem č. 87/1950 Sb.

Jak jsem již uvedla, Glaserův trestní řád byl platný a účinný v českých zemích až do roku 1950. Byl převzat tzv. Recepční normou tedy zákonem č. 11/1918 o zřízení samostatného Československého státu, zároveň se všemi dosavadními zemskými a říšskými zákony. V Čechách a na Moravě byl platný trestní řád č. 119/1873 ř. z., ale na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platil trestní řád Uherský č. 33/1896 ř.z. Tento zmíněný dualizmus trval až do roku 1950.

2.2 Právní úprava do roku 1989

2.2.1 Trestní řád č. 87/1950

Trestní řád č. 87/1950 byl vypracován zároveň s novým trestním zákonem v období tzv. Právnícké dvouletky¹⁹. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 8. 1950

¹⁹ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*, 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, 26 s. ISBN 80-86199-93-2

a nahradil všechny dosavadní trestní řády. Byl velmi ovlivněn komunistickou idejí Sovětského svazu. Touto úpravou se mělo zaručovat uplatnění zásady objektivní pravdy a socialistické zákonnosti a to tím, že zde byla dána možnost kontroly rozhodnutí soudu a prokurátora tak, že trestní řád pověřoval prokurátora střežením socialistické zákonnosti. Zcela nejvýznamnější a nejdůležitější osobou v trestním řízení byla osoba prokurátora, která na celý proces dohlížela a dá se říci, že i celé řízení vedla. Nejdůležitější částí trestního řízení bylo přípravné řízení, jehož úkolem bylo zjistit, zda bylo trestní řízení vedeno proti určité osobě a odůvodněno do té míry, aby bylo možné podat obžalobu a předat věc soudu. I za platnosti a účinnosti tohoto zákona se přípravné řízení konalo ve dvou formách:

- a) *Forma vyhledávání*- trestní řízení mohlo být zahájeno, pokud se prokurátor nebo orgány, povolané k vyhledávání trestných činů, o trestném činu dozvěděly. Významnou roli v tomto vyhledávání měly orgány národní bezpečnosti, které měly k odhalování trestných činů nejbližše. Tato forma byla činností, která směřovala k zajištění důkazů a ke zjištění osob, které trestný čin spáchaly,
- b) *Forma vyšetřování*- v této formě přípravného řízení měl výsadní postavení prokurátor, který měl tuto část řízení vést osobně. Vyšetřování vedl v případě, že věc nebyla dostatečně objasněna. Prokurátor též dle ust. § 84 odst. 2 Tr.ř. zákona č. 87/1950 mohl nařídít, aby jednotlivé vyšetřovací úkony konaly orgány povolané k vyhledávání, tj. orgány národní bezpečnosti. Nad těmito úkony vykonával dozor.

Zákon silně zasahoval do lidských práv a svobod, byla zde omezena některá procesní práva obviněného a též jeho právního zástupce (např. faktická povinnost obviněného vypovídat, omezení možnosti nahlížet do spisu).

2.2.2 Trestní řád č. 64/1956 Sb.

S ohledem na kritiku nezákonnosti, která byla namířena proti výstřelkům trestní represe, byl v krátké době vypracován nový trestní řád a to zákon č. 64/1956. V tomto řádu byly odstraněny závažné deformace trestního procesu. Důležitou část tvořil § 2 shrnující základní zásady trestního řízení. Byl zde posílen dozor prokurátora nad přípravným řízením, byl zaveden institut vyšetřovatele, jako orgánu odděleného od operativních složek policie. Jako posun k demokratickému zřízení jsou zde rozšířena práva obviněného a jeho obhájce

(seznámení obviněného a jeho obhájce s výsledkem vyšetřování). Přípravné řízení mělo pouze formu vyšetřování.

2.2.3 Trestní řád č. 141/1961

Zákon č. 141/1961 Sb. nabyl účinnosti dne 1. ledna 1962. Tento zákon je platný do dnešních dnů, byl však mnohokrát novelizován.

V tomto zákoně bylo přípravné řízení koncipováno jako stěžejní součást trestního řízení. V tomto stádiu mají být příslušnými orgány z jejich iniciativy, co možná nejrychleji a nejefektivněji objasněny všechny skutečnosti, které jsou zapotřebí pro posouzení celé kauzy. Přípravné řízení podávalo soudu úplný přehled všech okolností, které jsou podstatné pro trestní řízení, přesto však stěžejní část dokazování a podklady pro rozhodnutí soudu byly pouze ty důkazy, které byly provedeny před soudem při hlavním líčení. Z toho vyplývá, že přípravné řízení má charakter předběžného řízení.

Významnou změnou bylo zavedení dvou forem přípravného řízení a to silné přípravné řízení a slabé přípravné řízení.

Silné přípravné řízení bylo jakousi *generální zkouškou*²⁰ na hlavní líčení. Druhá forma přípravného řízení bylo slabé přípravné řízení, které plnilo jen pomocnou roli, která umožňovala žalobci pouze rozhodnout, zda shromážděné důkazy jsou dostatečné pro podání obžaloby, nebo zda je třeba od trestního stíhání upustit²¹.

Jak jsem již výše uvedla, tento zákon byl mnohokrát novelizován, proto bych zde ráda uvedla některé z nejvýznamnějších novelizací.

Zákon č. 57/1965 Sb., který novelizoval trestní řád, posílil úlohu prokurátora a soudu jakož i účast obhájce v přípravném řízení. Zavedl nově dvě formy přípravného řízení a to **vyhledávání** a **vyšetřování**. Do té doby znal trestní řád pouze formu vyšetřování. Vyhledávání bylo méně formální. Při vyhledávání se nesdělovalo obvinění, byla omezena účast obhájce a byly stanoveny i zvláštní lhůty pro skončení vyhledávání. Vyhledávání se konalo o trestných činech, na které zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující jeden rok.

Zákon č. 149/1969 Sb., touto novelou byla zavedena nová forma předsoudního jednání **objasňování**. Touto formou byly objasňovány přečiny,

²⁰ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*, 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, 69 s. ISBN 80-86199-93-2.

²¹ RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem*, 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2005, 70 s. ISBN 80-86199-93-2.

kteře byly zavedeny zákonem č. 150/1969 Sb., jako přečiny byly posuzovány méně závažné skutky. Byl zaveden institut řízení před samosoudcem. Tato úprava byla zrušena novelou zákona č. 178/1990 Sb.

2.3 Právní úprava od r. 1990 do současnosti

S ohledem na vývoj politické situace a změnu režimu směřující k demokratizaci byl v tomto duchu novelizován i trestní řád.

Zákon č. 178/1990 Sb., posílil právo obviněného a jeho obhájce. Nově zakotvil použití operativně pátrací techniky. Výslovně stanovil použití důkazů, které byly získány nezákonným způsobem, a upravil souhlas poškozeného se zahájením trestního stíhání.

Zákon č. 558/1991 Sb., tato novela přinesla velké změny v institutu vazby, neboť přenesla působnost při rozhodování o vazbě z prokurátora na soud. Do působnosti soudu přenesla i povolení k domovní prohlídce, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nařízení pozorování duševního stavu obviněného. Pouze soud může v přípravném řízení ustanovit obhájce, a pokud pominou důvody nutné obhajoby, toto ustanovení zrušit.

Zákon č. 292/1993 Sb., tato novela posílila soudní řízení oproti řízení přípravnému. Dokazování je touto novelou přeneseno do hlavního líčení, soud se při svém rozhodování může opírat pouze o skutečnosti, které byly získány v průběhu hlavního líčení a opírat se o důkazy, které sám provedl, případně doplnil. Tato novela zrušila vyhledávání jako formu přípravného řízení a zůstalo pouze vyšetřování. Byl zaveden institut podmíněného zastavení trestního stíhání a zaveden trestní příkaz.

Zákon č. 152/1995 Sb., přinesl pouze dílčí změny, když zavedl nový institut odklonu v trestním řízení a to narovnání, institut dočasného odložení trestního stíhání a zavedl institut tzv. *anonymního svědka*²². Též upravil výkon trestu obecně prospěšných prací.

2.3.1 Zákon č. 265/2001

Tato novelizace je nazývána velkou novelou, protože přinesla velké množství změn. Můžeme říci, že se vyrovná rekodifikaci.

²² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha : C.H. Beck 2003, 30 s., ISBN 80-7179-678-6.

Jednalo se o tyto nejdůležitější úpravy:²³

- bylo podstatně zreformováno přípravné řízení s cílem omezit v něm rozsah procesního dokazování a umožnit jednodušší podchycení shromážděných informací,
- zanikl samostatný procesní subjekt vyšetřovatele, jehož úkony převzal policejní orgán,
- v přípravném řízení i v postupu před zahájením trestního stíhání bylo posíleno postavení státního zástupce,
- ve snaze zjednodušit a urychlit trestní řízení, byly více diferencovány různé formy řízení (zavedeno zkrácené přípravné řízení a zjednodušené řízení před soudem),
- byly zpřísněny podmínky pro vzetí do vazby a nově upraveny lhůty trvání vazby,
- do trestního řádu byly inkorporovány operativně pátrací prostředky, jejichž výsledky mohou být, za splnění zákonných podmínek, použity jako důkaz,
- byly posíleny kontradiktorní rysy dokazování, procesním stranám byla poskytnuta širší možnost vyhledávat a provádět důkazy,
- byl rozšířen katalog výslovně upravených důkazních prostředků (o konfrontaci, rekonstrukci, vyšetřovací pokus, rekonstrukci, prověrku na místě),
- podstatně změněna byla úprava znaleckého dokazování,
- byl zaveden nový mimořádný opravný prostředek dovolání.

Hlavním účelem této novely je omezení role přípravného řízení a přenesení hlavního těžiště dokazování do hlavního líčení před soud.

Po této velké novele byly provedeny další novelizace trestního řádu. Lze říci, že nebyly již tak zásadní, ale jejich význam nelze nijak zlehčit, neboť posilují ochranu lidských práv a svobod a reagují na mezinárodní úmluvy, ke kterým Česká republika přistoupila. Týkají se např. přistoupení České republiky k Schengenské dohodě, upravení styku s cizinou a to zavedením Evropského zatýkacího rozkazu, úpravy uznávání a výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo důkazního prostředku mezi členskými státy. Současně s ohledem na vědeckotechnický vývoj upravily možnost využití nových institutů důkazních prostředků např. odběr slin za účelem zkoušky DNA.

²³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha : C.H. Beck 2003, 30 s., ISBN 80-7179-678-6.

V souvislosti s rekodifikací trestního zákona, která byla provedena zákonem č. 420/2011 Sb., bylo nutné provést i novelizaci trestního řádu a to zákonem č. 459/2011 Sb.

Zákon č. 459/2011 Sb.

Tento zákon přináší řadu drobných změn, větší změny se týkají otázek nutné obhajoby, kdy je v tomto zákoně zakotvena možnost pro obviněného vzdát se obhájce i v případě, kdy je dána nutná obhajoba a to v případech a za podmínek, které zákon stanoví. Zákon upravuje i způsob rozhodování o vazbě, kdy zavádí institut „vazebního zasedání“. Poslední větší změnou je úprava týkající se domovní prohlídky jiných prostor, kdy povolení k této musí nyní dát soud oproti předešlé úpravě, která tuto možnost dávala policejnímu orgánu a státnímu zástupci. Tato úprava je reakcí na nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 3/09²⁴.

²⁴ Pl. ÚS 3/09, publikován ve Sbírce zákonů dne 8. 7. 2010 pod č. 219/2010 Sb.

3 Stádia přípravného řízení trestního-obecně

3.1 Struktura přípravného řízení

Rozlišujeme tři formy přípravného řízení a to podle povahy skutkové složitosti a závažnosti trestných činů.

1. **Standardní přípravné řízení**, týká se všech trestných činů.
2. **Rozšířené přípravné řízení**, týká se typově závažnějších a komplikovanějších trestných činů. Jde o činy, o nichž koná řízení v I. stupni Krajský soud. Od standardního řízení se odlišuje delší dobou, kterou má policejní orgán na vyšetřování.
3. **Zkrácené přípravné řízení** týká se méně závažných a skutkově jednoduchých činů, kdy horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři léta. Musí být splněny určité zákonem dané podmínky. Jeho cílem je, aby v odůvodněných případech byl obviněný co nejrychleji postaven před soud. Zkrácené řízení musí být ukončeno ve lhůtě dvou týdnů.(§ 179b odst. 4 Tr.ř.)

3.2 Průběh přípravného řízení

3.2.1 Postup před zahájením trestního stíhání

Tento postup je upraven v ustanovení § 158 až § 159b Tr.ř. jedná se o první stádium trestního řízení, jakož i přípravného řízení. „*Orgány činné v trestním řízení (§ 12 odst. 1) v něm na rozdíl od předcházejících fází již postupují (výjimka se týká obecného ustanovení § 158 odst. 1 zásadně podle ustanovení trestního řádu.*“²⁵ Dle doc. JUDr. Jiřího Pipka, CSc. lze postup před zahájením trestního stíhání formálně rozdělit do několika kroků.²⁶

1. podnět k trestnímu stíhání
2. primární vyřízení podnětu
3. objasňování a pověřování skutečností nasvědčujících k tomu, že byl spáchán trestný čin (prověřování)
4. skončení prověřování

ad 1. Primární povinností orgánů činných v trestním řízení v tomto stádiu řízení je přijímat trestní oznámení tj. oznámení o skutečnostech, které mohou nasvědčovat

²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. §157- §314s. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1936 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

²⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha : C.H. Beck 2003, 561 s., ISBN 80-7179-678-6.

tomu, že byl spáchán trestný čin. Trestní oznámení může přicházet od státních orgánů, právnických osob a fyzických osob. Trestní oznámení, orgány činné v trestním řízení, vždy posoudí podle jejich obsahu, nikoli podle toho, jak jsou nazvána. Mohou být podána písemně, do protokolu, v elektronické podobě, faxem. Trestní oznámení lze podat i telefonicky, může být podáno i anonymně a anonymita trestního oznámení by neměla být důvodem pro jejich odmítnutí. Písemně je možné podat trestní oznámení policejnímu orgánu či státnímu zástupci. V praxi se minimálně setkáváme s trestním oznámením podaným před soudem, ale i tento způsob je možný a soud je povinen předložit, takto učiněné trestní oznámení, státnímu zástupci. Policejní orgán po přijetí trestního oznámení předvolá oznamovatele k podání vysvětlení a současně ho vyzve k doložení všech potřebných listin a dokumentů, které by jeho tvrzení podpořily a mohly současně s výpovědí oznamovatele sloužit jako podklad pro další postup policejního orgánu. Před započítím výslechu oznamovatele je nutné tohoto poučit, ve smyslu ust. § 345 Tr. zákoníku a toto poučení musí být výslovně zaznamenáno v protokolu o podání vysvětlení. Oznamovatel musí být poučen i o tom, že má právo žádat, aby byl ve lhůtě jednoho měsíce vyrozuměn o tom, jak bylo s jeho podáním, ze strany orgánů činných v trestním řízení, naloženo. Shora uvedený postup lze samozřejmě použít pouze za předpokladu, že trestní oznámení není učiněno anonymně. V případě potřeby lze i v této fázi řízení činit neodkladné a neopakovatelné úkony.

Ad. 2 Tento postup je upraven v ust. § 157 Tr.ř. a úkony, které toto ustanovení upravuje, činí buď sám policejní orgán, nebo státní zástupce. Podle ustanovení § 157 odst. 1 a § 158 odst. 1 Tr.ř. policejní orgán podnět vyřídí několika možnými způsoby:

- podnět předá místně příslušnému policejnímu orgánu,
- nezjistí-li podezření z trestného činu ani přestupku věc odloží,
- jde-li o podezření z přestupku či jiného deliktu, věc odevzdá příslušnému orgánu k projednání,
- provede neodkladné a neopakovatelné úkony,
- sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení,
- jsou-li splněny zákonné podmínky, může rozhodnout o konání zkráceného přípravného řízení,
- ihned rozhodne o zahájení trestního stíhání.

Veškeré tyto úkony činí po splnění zákonných podmínek, které jsou trestním řádem stanoveny.

Ad 3. Účelem prověřování je získání a prověření skutečností, které by nasvědčovaly, že byl spáchán trestný čin a tento spáchala konkrétní osoba. Tyto informace získává policejní orgán z trestního oznámení, z výsledku oznamovatele a z vlastních poznatků. Účelem tohoto postupu je, aby mohl být zvolen buď postup dle ust. § 159 Tr.ř a násl. či mohlo být zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 Tr.ř. „*Sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení je formálně zahájeno trestní řízení.*“²⁷ V praxi je, kromě shora uvedeného způsobu, zahájení trestního řízení i provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. V této fázi řízení před zahájením trestního stíhání má policejní orgán řadu oprávnění, stanovených zákonem, které mají vést k tomu, aby byl podán velmi podrobný podklad pro další postup v dané věci.

Ve smyslu § 158 odst. 3 Tr.ř. je policejní orgán oprávněn:

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné materiály,
- d) provádět ohledání věci, místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 Tr.ř. provedení zkoušky krve, nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy, snímat daktyloskopické stopy, provádět prohlídku těla a zevní měření těla z důvodu zjištění totožnosti osoby, nebo zachycení stop,
- g) zadržet podezřelou osobu za podmínek stanovených v § 76 Tr.ř.,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až § 81 Tr.ř. činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) provádět neodkladné a neopakovatelné úkony, pokud jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci orgánu činného v trestním řízení.

V této fázi přípravného řízení se policejní orgán potýká s nedostatkem informací, jednotlivé důkazy teprve shromažďuje a musí brát v úvahu, že může dojít k jejich znehodnocení. Měl by proto postupovat co nejrychleji a v utajení. K tomu mu

²⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 2. Přepřacované vydání. Praha : C.H. Beck 2003, 566 s., ISBN 80-7179-678-6.

slouží i možnost použít operativně pátrací prostředky, jejichž výčet je uveden v ust. § 158b až § 158f Tr.ř., jedná se o předstíraný převod, sledování osob a věci a použití agenta. Zde je nutné uvést i to, že operativně pátrací prostředky lze použít v celém průběhu trestního řízení. I když v praxi se používají zejména ve fázi prověřování. Jak jsem již uvedla, je policejní orgán povinen provádět prověřování co nejrychleji, za tím účelem mu zákon stanoví pořádkové lhůty v ust. § 159 Tr.ř.

Ad 4. Tato fáze přípravného řízení je upravena v ust. § 159a Tr.ř. a § 159b Tr.ř. a jak jsem již uvedla u bodu 2 jde o primární vyřízení podnětu.

3.2.2 Zahájení trestního stíhání

Institut zahájení trestního stíhání upravuje ust. § 160 Tr.ř. Trestní stíhání lze zahájit po té, co skončilo prověřování dle ust § 158 Tr.ř., o kterém jsem již výše psala, a tímto prověřováním byly zjištěny skutečnosti, které nasvědčují, že byl konkrétní osobou spáchán trestný čin. Osoba, která trestný čin spáchala, se od okamžiku zahájení trestního stíhání nazývá obviněným, a jako takovému mu vznikají práva a povinnosti, které může v průběhu vyšetřování uplatňovat.

V průběhu vyšetřování musí policejní orgány shromažďovat důkazy, které jsou důležité pro posouzení celého případu. Policejní orgán většinu úkonů ve vyšetřování koná osobně, nemusí opakovat úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, ale pouze za předpokladu, že byly provedeny v souladu s trestním řádem, trestní řád v ust. § 175 uvádí úkony, které je oprávněn, ve fázi vyšetřování, provádět pouze státní zástupce. Trestní řád ve svých ustanoveních pamatuje i na to, že některé úkony ve vyšetřování může sice činit policejní orgán, avšak musí mít k jejich provedení předchozí souhlas státního zástupce. Na druhé straně existují i takové úkony, kdy z důvodu jejich neodkladnosti je možné, aby je policejní orgán učinil bez tohoto souhlasu který, však musí státním zástupcem dodatečně dán.

Trestní stíhání se zahajuje usnesením, které je nutné obviněnému doručit nejpozději na počátku prvního výslechu a státnímu zástupci do 48 hodin. Jedná-li se o skutek, kdy musí mít obviněný obhájce, tomuto začíná běžet lhůta k doručení usnesení od jeho zvolení, nebo ustanovení. Proti usnesení o zahájení trestního stíhání je přípustná stížnost, kterou je nutné podat ve lhůtě tří dnů od jeho doručení. Stížnost nemá odkladný účinek a rozhoduje o ní státní zástupce. Vydat

usnesení o zahájení trestního stíhání je oprávněn policejní orgán, ve výjimečných případech, státní zástupce. Většinou vydává usnesení policejní orgán, který je příslušný, ale ustanovení § 160 odst. 3 Tr.ř. umožňuje i nepřislušnému policejnímu orgánu provést neodkladné a neopakovatelné úkony a zahájit trestní stíhání. Tento orgán musí pak do tří dnů předat věc příslušnému orgánu, který pak v řízení pokračuje. Zákonodárce tímto ustanovením zajišťuje, aby nebyly v trestním řízení zbytečné průtahy. V případě, že je vedeno trestní stíhání proti uprchlému ve smyslu ustanovení § 302 Tr.ř., kdy uprchlým se rozumí osoba, která se vyhýbá trestnímu řízení svým pobytem v cizině, nebo se skrývá, zahajuje se trestní stíhání tak, že se usnesení doručí obhájci obviněného, který tak vstupuje do jeho práv. Uprchlý musí mít obhájce vždy.

Zákon direktivně stanoví náležitosti usnesení a tyto jsou uvedeny v § 160 odst. 1 Tr.ř.: „*Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.*“²⁸ Není potřeba, aby bylo zahajováno trestní stíhání znovu, pokud se v průběhu trestního řízení ukáže, že jednání obviněného bude posuzováno podle jiné právní kvalifikace. V takovém případě musí policejní orgán v souladu s ust. § 160 odst. 6 Tr.ř. obviněného na tuto skutečnost upozornit a učinit záznam do protokolu. Právní kvalifikace nesmí být nikdy změněna a to ani státním zástupcem v obžalobě, pokud na to není obviněný a jeho obhájce předem upozorněn (§ 176 odst. 2 Tr.ř.). Pokud však v průběhu vyšetřování vyjde najevo, že se obviněný dopustil dalšího skutku, na který se prvotní obvinění nevztahovalo, je nutné vydat usnesení další, toto je upraveno v ust. § 160 odst. 5 Tr.ř.

Dle prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc. má zahájení trestního stíhání několiký význam:

- a) *trestní stíhání se začíná vést proti určité osobě*, od zahájení trestního stíhání může tato osoba uplatňovat práva, jako jsou zvolení obhájce, možnost během úkonu v trestním řízení se s ním radit a může využívat všechny prostředky dané trestním řádem,

²⁸ § 160 odst.1 Tr.ř.

- b) *zahájení trestního stíhání je podmínkou, bez níž nelze provádět určité úkony ani vydávat rozhodnutí (např. rozhodnutí o vazbě podle § 68, zadržení policejním orgánem podle § 75, vyšetření duševního stavu obviněného podle § 116 odst. 1, aj.),*
- c) *zahájením trestního stíhání je určen předmět trestního řízení (§ 176 odst. 2, § 220 odst. 1, dokazování se vždy musí týkat skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání),*
- d) *pokračuje-li obviněný v jednání, pro které je stíhán, i po zahájení trestního stíhání, posuzuje se takové jednání od tohoto úkonu jako nový skutek,*
- e) *zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, se přerušuje promlčení trestního stíhání podle § 38 odst. 4 a Tr.z.²⁹*

Jak jsem již uvedla výše, po zahájení trestního stíhání vznikají obviněnému trestním řádem daná práva, jejichž uplatnění je policejní orgán povinen obviněnému umožnit. Tato práva jsou vyjmenována v ust. § 33 Tr.ř. Jedním z nejdůležitějších práv obviněného je právo, aby se vyjádřil ke všem skutečnostem kladeným mu za vinu, má však právo výpověď odmítnout. Má právo podávat důkazy, které svědčí pro jeho obhajobu, žádosti a opravné prostředky. V případě, že nejde o nutnou obhajobu, má právo zvolit si obhájce, s ním se pak může radit i v průběhu svého výslechu nikoliv však poté, co mu policejní orgán položil otázku.

Trestní řád upravuje i určité výjimky, kdy není možné trestní stíhání zahájit. Tyto jsou označovány jako *překážky trestního stíhání nebo okolnosti vylučující zahájení trestního stíhání*.³⁰

Trestní stíhání je nepřípustné dle ust. § 11 odst. 1 Tr.ř., tedy není možné zahájit trestní stíhání. Jsou to tyto důvody:

- nařídí-li to president republiky při udělení milosti nebo amnestie,
- je-li trestní stíhání promlčeno,
- jde-li o osobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, nebo o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl vydán,
- jde-li o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná,

²⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 211 s. 480, ISBN 978-80-87212-30-1.

³⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. Přepřacované vydání. Praha : C.H. Beck 2003, 561 s., ISBN 80-7179-678-6.

- proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého,
- proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu, nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,
- proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,
- proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem, jiným správním deliktem, nebo kárným proviněním, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno,
- je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět, nebo
- stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Pokud orgán činný v trestním řízení zjistí, že je zde dána některá z překážek uvedených v ust. § 11 odst.1 Tr.ř. věc usnesením odloží. O tomto postupu je vyzooměn poškozený, je-li znám a může pak proti takovému usnesení může podat stížnost, která má odkladný účinek (§ 159a odst. 6, 7 Tr.ř.). Stejně tak nemusí být zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 Tr.ř za předpokladu, že bylo v průběhu prověřování zjištěno, že jsou zde některá z okolností uvedená v § 172 odst. 2 Tr.ř. a policejní orgán pak vydá usnesení o odložení věci (§ 159a Tr.ř.). Trestní stíhání je možné dočasně odložit (§ 159b Tr.ř.), děje se tak zejména pokud jde o složitou trestnou činnost a objasnění trestné činnosti ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Trestní stíhání je pak možné se souhlasem státního zástupce dočasně odložit.

3.2.3 Skončení vyšetřování

Poté co policejní orgán, po provedeném dokazování, dojde k závěru, že vyšetřování je skončeno a jeho výsledky budou postačující pro podání obžaloby, umožní obviněnému a jeho obhájci, aby si prostudovali shromážděný spisový materiál a případně učinili návrhy na doplnění dokazování. O možnosti prostudování spisového materiálu musí být obviněný a jeho obhájce upozorněn

nejméně tři dny předem, pouze jejich výslovným souhlasem lze tuto lhůtu zkrátit. Seznámit se se spisovým materiálem je právem obviněného, nikoliv jeho povinností. Pokud by policejní orgán neupozornil obviněného a jeho obhájce o možnosti prostudovat si spisový materiál, jednalo by se o podstatnou vadu přípravného řízení a došlo by tak ke zkrácení práva na obhajobu.³¹

Policejní orgán je povinen obviněnému a jeho obhájci předložit k prostudování celý originál trestního spisu s řádně očíslovanými stranami a všemi přílohami, které jsou předávány státnímu zástupci.³² Pokud by se tak nestalo, jedná se rovněž o závažnou vadu přípravného řízení. Jsou-li při seznámení s výsledky vyšetřování, ze strany obviněného, podány návrhy na doplnění dokazování, rozhoduje o nich policejní orgán, který je může buď zamítnout, nebo jim vyhovět. Vyhoví-li a navrhované důkazy provede, je pak povinen opětovně obviněného s výsledky vyšetřování seznámit. Policejní orgán má právo navržené důkazy, ze strany obviněného a jeho obhájce odmítnout, nepovažuje-li je za nutné. O této skutečnosti musí učinit záznam do spisu. Toto rozhodnutí policejního orgánu nemá formu usnesení a nelze proto proti němu podat žádný opravný prostředek, lze však použít postup uvedený v ust. § 157a Tr.ř., což je žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu. Tento postup nikterak nebrání tomu, aby byl spisový materiál společně s návrhem na podání obžaloby předložen státnímu zástupci.

3.3 Zkrácené přípravné řízení

Toto řízení je upravováno trestním řádem v § 179a a násl. tento institut byl do českého trestního řízení zaveden novelou trestního řádu a to zákonem č. 265/2001 Sb. Účelem zavedení tohoto institutu je zejména ekonomika trestního řízení, kdy nejméně závažné trestné činy s trestní sazbou odnětí svobody do pěti let jsou projednávány urychleně.

Řízení týkající se těchto trestných činů, je maximálně zjednodušeno a je prakticky vyloučeno provádění dokazování před a po podání obžaloby. Policejní orgán totiž důkazy neprovádí, ale toliko shromažďuje.

³¹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 211 s. 487, ISBN 978-80-87212-30-1.

³² JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 211 s. 487, ISBN 978-80-87212-30-1.

Osoba, proti níž se toto řízení vede je nazývána podezřelým a má stejná práva jako obviněný. Podezřelého je nutné vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit z jakého skutku je podezřelý a o jaký trestný čin jde. Vzhledem k tomu, že toto řízení má být maximálně ekonomické, stanoví trestní řád i lhůtu, do které musí být skončeno. Jde o dobu dvou týdnů ode dne sdělení podezření podezřelému³³. Ve zkráceném přípravném řízení je možné, aby státní zástupce, sjednal s podezřelým dohodu o vině a trestu. O tomto institutu bude v mé práci pojednáváno v samostatné kapitole.

3.3.1 Podmínky a překážky konání zkráceného přípravného řízení

Tyto podmínky jsou stanoveny v ust. § 179a odst. 1 Tr.ř. a jsou stanoveny alternativně. Jak jsem již shora uvedla, zkrácené přípravné řízení lze konat pouze o trestných činech, kde je možné uložit trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let a současně musí být splněny podmínky:

- podezřelý byl přistižen přímo při činu, nebo bezprostředně po jeho spáchání,
- podezřelý sice nebyl přistižen přímo při činu, ale v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, které odůvodňují zahájení trestního stíhání, a je možné předpokládat, že ve lhůtě uvedené v ust. § 179b odst. 4 Tr.ř. bude podezřelý postaven před soud.

Za překážky konání přípravného řízení je považováno dle ust. § 179f Tr.ř.:

- je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého, spolu s návrhem na potrestání, soudu,
- jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

3.3.2 Zahájení a průběh zkráceného přípravného řízení

Zkrácené přípravné řízení se zahajuje sdělením podezření, které však nemá formu usnesení, ale je podezřelému sděleno a následně zaznamenáno nejpozději před počátkem jeho výslechu. Formální stránka tohoto sdělení je stejná jako u usnesení o zahájení trestního stíhání. Podezřelý má stejná práva jako obviněný a tato může v průběhu zkráceného řízení uplatňovat.

³³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. §157- §314s. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 2334 s., ISBN 978-80-7400-465-0.

I v tomto řízení je policejní orgán povinen využívat své procení postupy a to shromažďovat důkazy, používat operativně pátrací techniku, konat neodkladné a neopakovatelné úkony. Je vázán dobou, do které musí být zkrácené řízení skončeno a podezřelý postaven před soud. Velký důraz je kladen na výslech podezřelého, který je základním podkladem pro podání návrhu na potrestání státním zástupcem. Přesto, že výslech podezřelého je podrobný, pokud nevyužije svého práva a neodmítne vypovídat, přesto musí být v souladu se zásadou ústnosti, před soudem prováděn opětovně.

3.3.3 Skončení zkráceného přípravného řízení

Po skončení zkráceného přípravného řízení předloží policejní orgán státnímu zástupci zprávu o jeho výsledku a připojí k ní veškeré písemnosti a věci, které byly shromážděny v průběhu zkráceného přípravného řízení.

Dle ustanovení § 179c odst. 2 Tr.ř. státní zástupce může:

- podat návrh na potrestání pokud výsledky zkráceného přípravného řízení umožňují postavení podezřelého před soud,
- podat soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu,
- věc odložit, pokud nejde o podezření z trestného činu,
- věc odevzdat jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání,
- věc odložit, je-li trestní stíhání nepřipustné dle ust. § 11 odst. 1 Tr.ř.,
- věc odložit, pokud rozhodl o schválení narovnání,
- věc podmíněně odložit,
- věc může odložit, pokud je trestní stíhání neúčelné (§ 172 odst. 2),
- věc vrátit opatřením policejnímu orgánu, pokud je potřeba v rámci zkráceného přípravného řízení potřeba provést další úkon,
- pokud státní zástupce neučiní žádné z výše uvedených rozhodnutí, předá věc policejnímu orgánu s tím, že skutek má být posouzen podle jiného ustanovení zákona a vzhledem k tomuto odchylnému právnímu posouzení nelze konat zkrácené přípravné řízení a věc tak předá do vyšetřování.

Dojde-li státní zástupce k závěru, poté co prostuduje předložený spisový materiál, že lze podat návrh na potrestání, tento musí mít stejné náležitosti jako

obžaloba, přičemž návrh na potrestání neobsahuje odůvodnění.³⁴ K návrhu musí státní zástupce přiložit veškeré písemnosti, mající význam pro řízení před soudem.

³⁴ § 179d Tr.ř.

4. Dohoda o vině a trestu

Ačkoliv tématem mé diplomové práce je „Přípravné řízení trestní“, domnívám se, že tento institut přesto, že je zařazován do odklonů trestního řízení, má velký význam i v přípravném řízení. Touto dohodou může být trestní řízení skončeno, dle mého názoru, by v této práci mělo být o tomto institutu pojednáno. Vzhledem k tomu, že jde o poměrně nový institut, dovolím si toto téma více rozebrat.

Institut dohody o vině a trestu byl do trestního řádu zaveden novelou č. 192/2012 Sb., která nabyla účinnosti 1. 9. 2012.

Je zvláštním způsobem, kterým lze ukončit trestní stíhání. *„Dohadování o vině a trestu je charakterizováno, jako postup, při kterém obviněný slíbí, že se vzdá práva na projednávání své věci před soudem, a žalobce výměnou slibuje, že obviněného obžaluje z méně závažného trestného činu nebo že požádá soud o mírnější trest.“*³⁵ Je upraven v trestním řádu a je rozčleněn na dvě části. Obsahové náležitosti a postup při uzavírání dohody je upraven v § 175 a násl. Tr.ř. a část upravující řízení před soudem, který tuto dohodu schvaluje v § 314o a násl. Tr.ř. Tento institut byl zaveden, též s ohledem na článek 6 Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod, jako součást práva na spravedlivý proces, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě, neboť zdlouhavost řízení může způsobovat oslabení hodnot důkazů a vytrácí se vztah mezi trestným činem a trestem. Obviněný i poškozený jsou vystavováni nejistotě o výsledku řízení a obviněný je dlouhodobě povinen snášet zásah do práv a svobod zaručených výše uvedenou úmluvou.³⁶ Jedno z hlavních pozitiv zavedení dohody o vině a trestu je spatřováno ve zrychlení a zefektivnění trestního řízení a to tím, že nebude probíhat dokazování v hlavním líčení a nebude prokazována vina. S ohledem na uvedené trestní řízení nebude zdlouhavé a soudy budou mít větší prostor pro projednávání závažných trestných činů.

4.1 Možnosti sjednání dohody o vině a trestu

Dojednání a schválení dohody o vině a trestu trestní řád vymezuje negativně a to v § 175a odst. 8 a ust. § 63 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve

³⁵ ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 18s., ISBN 978-80-87576-30-4.

³⁶ 193/2012 Dz, znění účinné od 27. 9. 2011.

věcech mládeže. Z těchto ustanovení je patrné, že dohodu o vině a trestu nelze sjednat ve třech následujících případech, a to pokud:

- je vedeno trestní řízení o zvlášť závažném zločinu,
- je-li vedeno trestní řízení proti uprchlému, neboť osobní přítomnost obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu je nutná,
- ve věcech mladistvých, pokud mladistvý nedosáhl osmnáctého roku. Tento požadavek je opodstatněn, neboť „*nevyzrálост takového obviněného je spojena s určitým rizikem jeho nepravdivého prohlášení o spáchání stíhaného skutku, zejména je pak žádoucí vystavit tyto mladé obviněné osoby výchovným účinkům spojeným s provedením hlavního líčení.*“³⁷

V zákoně není přesně specifikováno u jakých trestných činů je možné dohodu o vině a trestu aplikovat. Lze usuzovat, že je možné vycházet z požadavků pro použití odklonů v trestním řízení, jedná se o přečiny a zločiny na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Dle komentáře k trestnímu řádu lze institut dohody o vině a trestu využít i v případech zločinů, nesmí být ovšem zločiny zvlášť závažnými. Jak jsem již uvedla, jde o úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby, která převyšuje pět let a nedosahuje deseti let. Za této situace půjde tedy o úmyslné trestné činy, u nichž horní hranice trestní sazby bude buď šest, nebo osm let. V případě této trestné činnosti se koná standardní přípravné řízení, které je zakončeno podáním obžaloby. Soud pak probíhá před senátem a není možno využít odklonů a obviněný od samého počátku tohoto řízení má obhájce. Řešení těchto případů za využití dohody o vině a trestu může výrazně zjednodušit, zrychlit, jakož i zlevnit celé trestní řízení. Bohužel v praxi dosud není v těchto případech tento institut často využíván.

Návrh na sjednání dohody může být podán, jak ze strany státního zástupce, tak ze strany obviněného. Pro podání není stanovena zvláštní forma. Pokud se na dohodě dohodnou obě strany řízení lze, aby státní zástupce podal návrh na schválení této dohody soudu. Nelze ovšem s jistotou předpokládat, že soud tuto dohodu odsouhlasí a bude jí zcela vyhověno, neboť soud touto dohodou není vázán a může ji ze závažných procesních důvodů odmítnout, nebo dohodu neschválit z důvodu její zřejmé nepřiměřenosti.³⁸ Dohodu o vině a trestu lze

³⁷ ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 28s., ISBN 978-80-87576-30-4.

³⁸ 193/2012 Dz znění účinné od 27. 9. 2011.

sjednat pouze v přípravném řízení, nikoliv v řízení před soudem. Lze ji sjednat ve všech formách přípravného řízení, ve standardním přípravném řízení, v rozšířeném přípravném řízení a též ve zkráceném přípravném řízení. Zkrácené přípravné řízení může být dle ust. § 179f odst. 2 písm. Tr.ř. prodlouženo nejvýše o třicet dnů. S ohledem na zavedení dohody o vině a trestu z důvodu zrychlení a zefektivnění trestního řízení je mnohými odborníky tato možnost brána jako zdroj možných průtahů a to s ohledem na zajištění nutné obhajoby předchozího obesílání obviněného a poškozeného. Již těmito požadavky, které jsou na státního zástupce kladeny před sjednání dohody, ztrácí zkrácené řízení svou efektivnost a rychlost řízení.

4.2 Povinné náležitosti sjednání dohody o vině a trestu

Aby bylo možné dohodu o vině a trestu sjednat, zákon vymezuje náležitosti, které musí být splněny. *Doznání pachatele trestného činu, výsledky vyšetřování dostatečně prokazují, že se skutek stal a je trestným činem a že jej spáchal obviněný*³⁹.

Dle § 175a odst. 6 písm. e) Tr.ř. je od obviněného vyžadováno, aby prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu. Obviněný se nemusí ovšem obávat nepříznivého následku v souvislosti s jeho doznáním v případě, že by nedošlo k uzavření dohody o vině a trestu, neboť zákon na toto pamatuje a uvádí v § 175a odst. 7 Tr.ř. „*Nedojde-li k dohodě o vině a trestu, provede o tom státní zástupce záznam do protokolu, v takovém případě se k prohlášení viny učiněným obviněným v dalším řízení nepřihlíží.*“⁴⁰ Při sjednávání dohody o vině a trestu je obligatorně obhajoba dle ust. § 36 odst. písm. 1 d) Tr.ř. stanovena nutná, neboť je velice vhodné, aby obviněný, neznalý právních předpisů, mohl před sjednáním dohody o vině a trestu prokonzultovat možnosti a následky svého prohlášení. Z ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) Tr.ř. vyplývá, že nutná obhajoba se vztahuje pouze k sjednání dohody o vině a trestu v předsoudním stádiu před státním zástupcem a již není nutná obhajoba obligatorně stanovena pro řízení před soudem. Obviněný se nutné obhajoby nemůže vzdát a to s ohledem na ust. § 175a odst. 3 Tr.ř., kdy se tato

³⁹ Trestní řád § 175a.

⁴⁰ § 175a odst. 7 Tr.ř.

dohoda sjednává za přítomnosti obhájce. Pokud by obviněný odmítl nutnou obhajobu, není možné sjednat dohodu o vině a trestu.

Státní zástupce musí dbát na to, aby bylo prokázáno, že se skutek stal a že je trestným činem. K tomuto posouzení musí být dostatek podkladů potvrzujících či vyvracejících prohlášení obviněného. V přípravném řízení není kladen největší důraz na prokázání skutkového stavu a to s ohledem na stěžejní dokazování při hlavním líčení. Státní zástupce by měl k jednání o dohodě vině a trestu přistoupit za předpokladu, že skutkové zjištění je dostatečné k podání obžaloby.

4.3 Úloha státního zástupce při dohodě o vině a trestu

Dle zásady legality je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Pokud se obviněný doznal ke spáchání trestného činu a shromážděné podklady nasvědčují tomu, že byl trestný čin spáchán a spáchal ho obviněný a jedná-li se o trestný čin, kde je možné sjednat dohodu o vině a trestu, musí být obviněný již před prvním výslechem o této možnosti poučen. Poučení musí obsahovat poučení o tom, že již v přípravném řízení existuje možnost se státním zástupcem uzavřít dohodu o vině a trestu. Musí být dále poučen i o důsledcích a omezeních jeho procesních práv, které se týkají vzdání se práva na projednání věci před soudem a též možnosti podat řádný opravný prostředek proti rozsudku, jímž soud takovou dohodu schválil. Zákonnou podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu je stálá účast obhájce obviněného. Státní zástupce vyrozumí obviněného a jeho právního zástupce o konání jednání. V případě, že obviněný právního zástupce nemá, musí být postupováno v souladu s ust. § 38 odst. 1 Tr.ř. tak, že nezvolí-li si obviněný sám právního zástupce, musí mu být ustanoven soudem. Zároveň s obviněným a jeho právním zástupcem, musí být informován o konání jednání o dohodě o vině a trestu i poškozený. Poškozenému je nutné sdělit, kdy se bude jednání konat a musí být poučen, že svůj nárok na náhradu škody, nebo nemajetkové újmy v penězích, která mu byla trestným činem způsobena, může uplatnit nejpozději při prvním jednání. Nepřítomnost poškozeného při jednání o dohodě o vině a trestu není důvodem k jejímu nesjednání. Dojde-li jednání do fáze, kdy se obviněný doznal, lze postoupit do fáze o jednání nároku poškozeného. Následně je možné přikročit k nejdůležitější fázi a to fázi dohady, týkající se sankce za spáchaný trestný čin. *„Státní zástupce musí s obviněným a jeho obhájcem dohodnout trest do všech*

*podrobností, tedy jeho druhu, výměru, případně modalitu, způsob výkonu trestu, délku zkušební doby (pokud je dohodnutým trestem trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu, popř. pokud bylo dohodnuto podmíněné upuštění od potrestání s dohledem), náhradní trest odnětí svobody, jakož i typ a rozsah přiměřených omezení a povinností.*⁴¹

Státní zástupce musí zohlednit veškeré skutečnosti při stanovení druhu a výměry trestu s ohledem na spáchaný trestný čin a s ohledem na pachatele. Musí dbát na to, aby trest byl nejen přiměřený, ale musí být i výchovný.

Po projednání a oboustranném schválení dohody o vině a trestu podá státní zástupce soudu návrh na její schválení.

Dohoda o vině a trestu musí obsahovat dle ust. § 175a odst. 6 Tr.ř. následující:

- označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí-li s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení,
- datum a místo jejího sepsání,
- popis skutku, pro který je obviněný stíhán s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchaní, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem,
- označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován a to jeho zákonným pojmenováním, uvedením příslušného ustanovení zákona a všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu,
- prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody o vině a trestu,
- v souladu s trestním zákoníkem dohodnutý druh, výměru a způsob výkonu trestu včetně délky zkušební doby a v případech stanovených trestním zákoníkem trestu náhradního, případně upuštění od potrestání, a rozsah přiměřených omezení a povinností v případě, že to trestní zákoník umožňuje a že byly dohodnuty,
- rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto,
- ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto,

⁴¹ ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012, 30s., ISBN 978-80-87576-30-4.

- podpis státního zástupce, obviněného a obhájce a podpis poškozeného, byl-li přítomen sjednávání dohody o vině a trestu a souhlasí s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

Státní zástupce je oprávněn od této dohody odstoupit, tedy vzít ji zpět pokud se objeví nové skutečnosti, které jsou důležité pro celé trestní řízení a možnou změnu právní kvalifikace trestného činu. Toto zpětvzetí může státní zástupce učinit až do doby, než se soud prvního stupně odebere k poradě o odsouhlasení této dohody. Bohužel zákonodárce již nepamatoval, a tedy přesně neupravil možnost, že by od této dohody odstoupil obviněný.

4.4 Úloha soudu při sjednávání dohody o vině a trestu

Z výše uvedeného je patrné, že úloha soudu bude při sjednávání dohody o vině trestu pasivnější. Soud v tomto řízení rozhoduje o schválení či neschválení jemu doručené dohody, která byla sjednána v dohadovacím řízení státního zástupce a obviněného. Soud je vázán obsahem této dohody a nemůže ji měnit. Hlavním úkolem je již zmíněné schválení, či neschválení dohody o vině a trestu. Soud může dle ust. § 314r odst. 3 Tr.ř. oznámit státnímu zástupci a obviněnému své výhrady a poskytnout lhůtu k předložení nového znění dohody. S ohledem na nové projednání dohody v dohadovacím řízení soud odročí veřejné zasedání. Soud taktéž může sám iniciovat sjednání dohody o vině a trestu dle ust. § 186 písm. g) Tr.ř., kdy předseda senátu nařídí předběžné projednání obžaloby, pokud vzhledem k okolnostem případu má za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména pokud takový postup navrhne státní zástupce či obviněný. V případě, že soudu i po předběžném projednání obžaloby s návrhem na uzavření dohody o vině a trestu, bude doručena obžaloba, je zřejmé, že strany neměli či nemají na uzavření dohody zájem. „*Nařízení předběžného projednání obžaloby jen z důvodu, že soud má za to, že by měla být sjednána dohoda o vině a trestu, lze vykládat i jako snahu soudu subjekty k dohodě přimět, anebo dokonce jako snahu vyhnout se vůbec rozhodování soudem.*“⁴² S ohledem na naplnění záměru zavedení institutu dohadovacího řízení, a to zjednodušení a zkrácení trestního řízení, je shledáváno předběžné projednání obžaloby jako průtah v řízení. Vhodnějším řešením by bylo, kdyby zákonodárce umožnil uzavření dohody o vině

⁴² JELÍNEK, J. Dohadovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22. ISSN 1210-6348

a trestu do řízení před soudem.⁴³ Tuto možnost platná a účinná právní úprava neposkytuje.

Jakmile státní zástupce předloží návrh dohody o vině a trestu soudu, předseda senátu tento návrh přezkoumá, podle jeho obsahu a obsahu spisu. Po přezkoumání může soud nařídit veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu, nebo může rozhodnout o odmítnutí takového návrhu pro závažné procesní vady, nebo nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

V případě, že nebyly shledány překážky bránící v dalším projednávání dohody o vině a trestu, nařídí předseda senátu veřejné zasedání. K němu předvolá obviněného, obhájce obviněného, státního zástupce a poškozeného. Z předvolání musí být patrné, kdy a kde se bude jednání konat. V případě, že obviněným je mladistvý, musí být vyrozuměn též orgán sociálně právní ochrany dítěte.

Po zahájení jednání dle ust. § 314q odst. 2 Tr.ř. vyzve předseda senátu státního zástupce, aby přednesl návrh dohody o vině a trestu. Po přednesu návrhu státním zástupcem, vyzve předseda senátu obviněného, aby se k návrhu vyjádřil. Dotáže se ho, zda rozumí sjednané dohodě, zejména zda je mu zřejmé co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován. Zda prohlášení, které učinil o tom, že spáchal skutek, učinil dobrovolně a bez nátlaku, zda byl poučen o svých právech na obhajobu a uvědomuje si všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména, že se vzdává práva na projednávání věci v hlavním líčení a práva na odvolání proti rozsudku, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu. V případě, že se jednání účastní i poškozený, umožní předseda senátu vyjádřit se k návrhu i jemu.

Pokud dospěje soud k závěru, že jsou splněny všechny zákonem předepsané náležitosti, dohodu o vině a trestu schválí odsuzujícím rozsudkem. Rozsudek obligatorně obsahuje výrok o schválení dohody o vině a trestu a výrok o vině a trestu, případně ochranném opatření v souladu s dohodou o vině a trestu. Dále pak výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v peněžních, nebo vydání bezdůvodného obohacení, to vše v souladu s dohodou o vině a trestu.

Proti tomuto rozsudku nelze podat řádný opravný prostředek. Odvolání lze proti takovému rozsudku podat pouze v případě, že rozsudek není v souladu

⁴³ JELÍNEK, J. Dohadovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22. ISSN 1210-6348.

s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení bylo státním zástupcem navrženo. Odvolání má odkladný účinek.

Soud nemusí vždy dohodu o vině a trestu schválit, může tak učinit v souladu s ustanovením § 314r odst. 2 Tr.ř. , kde jsou uvedeny čtyři případy, kdy dohodu neschválí:

1. dohoda je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem,
2. dohoda je nesprávná či nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu případně ochranného opatření,
3. dohoda je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nebo nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení,
4. došlo-li při sjednávání dohody o vině a trestu k závažnému zásahu do práv obviněného.

Rozhodne-li soud o neschválení dohody, vrátí věc usnesením zpět do přípravného řízení. V dalším řízení, které po tomto úkonu soudu probíhá se k dohodě ani k prohlášení obviněného o spáchání skutku nepřihlíží.

5 Skončení přípravného řízení

Dojde-li policejní orgán k závěru, že byly shromážděny veškeré podklady umožňující ukončení vyšetřování dle ust. § 166 odst. 3 Tr.ř., předloží státnímu zástupci spisový materiál s návrhem na podání obžaloby. Spisový materiál musí obsahovat seznam navrhovaných důkazů, musí zde být uvedeno, proč nebylo vyhověno návrhům obviněného, případně jeho obhájce, na provedení dalších důkazů. Policejní orgán může učinit i návrh na některé rozhodnutí dle ust. § 171 až § 173, § 307 nebo § 309 Tr.ř. Státní zástupce po prostudování předloženého materiálu může vydat některá rozhodnutí. V přípravném řízení je vydáváno řada rozhodnutí, která ovlivňují následný postup trestního řízení. K vydání nejzávažnějších rozhodnutí, která se přijímají po skončení vyšetřování, je oprávněn pouze státní zástupce.⁴⁴

1. Meritorní rozhodnutí:
 - a) *postoupení věci jinému orgánu (§ 171 Tr.ř.)*
 - b) *zastavení trestního stíhání (§ 172 Tr.ř.)*
 - c) *podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307, 308 Tr.ř.)*
 - d) *schválení narovnání (§ 309- § 314 Tr.ř.)*
2. Rozhodnutí zatímní povahy: *přerušeni trestního stíhání (§ 173 Tr.ř.)*
3. Obžaloba a návrh na ochranné opatření

Ad 1a Postoupení věci jinému orgánu

Po skončení vyšetřování může být trestní stíhání skončeno postoupením věci jinému příslušnému orgánu. Tento postup je vyjádřen z ust. § 171 Tr.ř., který stanoví, že po zjištění, že skutek, pro který je trestní stíhání vedeno, není trestným činem, ale je jednání obviněného, může být příslušným orgánem posouzeno jako přestupek, či jiný správní delikt nebo kárné provinění. Postoupit lze pouze věc, která je dostatečně objasněna, aby bylo zcela patrné, že není trestným činem, ale vykazuje znaky přestupku, či jiného správního deliktu, nebo kárného provinění. Za výše uvedených podmínek nemůže být pokračováno v trestním stíhání, jakmile státní zástupce vydá takovéto meritorní rozhodnutí. Nemůže být pokračováno v zjišťování okolností potřebných pro posouzení přestupku či jiného správního deliktu. Pouze státní zástupce může věc postoupit a činí tak usnesením.

⁴⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva, Trestní právo procesní. 2.* Přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, ISBN 80-7179-678-6.

*Postoupení se vztahuje na konkrétního obviněného a na určitý skutek.*⁴⁵ Usnesení obsahuje popis skutku, označení orgánu, kterému je věc postupována s informací, že jde o skutek, který může být tímto orgánem posouzen jako přešupek, jiný správní delikt či kárné provinění. V odůvodnění tohoto rozhodnutí státní zástupce uvede právní důvody postoupení. Usnesení o postoupení věci jinému orgánu se oznamuje obviněnému jeho právnímu zástupci, poškozenému, a pokud je obviněný mladistvý, je vyrozuměn i orgán péče o mládež. Proti usnesení je možné podat řádný opravný prostředek, stížnost, kterou je oprávněn podat obviněný a poškozený. Podání stížnosti má odkladný účinek. O této stížnosti bude rozhodovat státní zástupce nejbliže nadřizený státnímu zástupci, který rozhodnutí vydal.

Ad 1b Zastavení trestního stíhání

Je jedním ze způsobů meritorního vyřízení věci. Tento postup je možný pouze tehdy, pokud bylo řádně a účinně zahájeno trestní stíhání. Zastavit trestní stíhání lze, jen pokud trestný čin spáchal konkrétní obviněný, a spáchal-li skutek pro, který bylo trestní stíhání zahájeno. Není možné zastavit trestní stíhání pouze pro část skutku, toto se může týkat případů jednočinného souběhu, který lze posoudit jako dva či více trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku. V takovýchto případech je třeba informovat obviněného o důvodech, proč bude skutek posuzován jako trestný čin, na který se nevztahuje důvod, pro který by bylo nutno trestní stíhání zastavit.⁴⁶

Zastavit trestní stíhání může pouze státní zástupce z důvodů obligatorních a fakultativních uvedených v zákoně. Pokud je dán obligatorní důvod k zastavení trestního stíhání, musí státní zástupce neprodleně trestní stíhání zastavit. V případě fakultativních důvodů záleží na posouzení věci orgány činných v trestním řízení.

Trestní řád uvádí obligatorní důvody zastavení trestního stíhání v ust. § 172 odst.

1:

- a) *je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede - z provedeného vyšetřování a z podkladů, které byly průběhem vyšetřování*

⁴⁵ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, ISBN 80-7179-741-3.

⁴⁶ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 784s, 495. ISBN 978-8087212-30-1.

nashromážděny, musí být zcela zřejmé, že se skutek nestal. Tento závěr nesmí být závislý na dalším dokazování či dalších výsledcích řízení,

- b) není-li skutek, pro který se trestní stíhání vede, trestným činem a není důvod k postoupení věci* - skutek není trestným činem, pokud nevykazuje znaky skutkové podstaty trestného činu. Pokud spáchaný čin vykazuje znaky skutkové podstaty trestného činu, nelze dle tohoto ustanovení řízení zastavit. Pokud spáchaný čin nevykazuje ani znaky přestupku či správního deliktu, a tedy není možné postoupit řízení jinému orgánu, státní zástupce může takovéto řízení zastavit,
- c) není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný* - státní zástupce trestní stíhání zastaví, pokud je z výsledků vyšetřování v přípravném řízení patrné, že skutek pro, který je vedeno trestní stíhání nespáchal obviněný a tedy není pachatelem skutku,
- d) je-li trestní stíhání nepřípustné* - v jakých případech je trestní stíhání nepřípustné je vyjádřeno v trestním řádu v § 11 a to udělí-li prezident republiky milost či vyhlásí amnestii, je-li trestní stíhání promlčeno, jede-li o osobu vyňatou z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, nebo osobu k jejímuž stíhání je třeba souhlasu oprávněného orgánu, jde-li o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná, zemřela-li osoba proti níž se řízení vede, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno, proti tomu proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci, je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného, stanoví-li to tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána,
- e) nebyl-li obviněný v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný* - státní zástupce trestní stíhání zastaví, pokud je z výsledků vyšetřování v přípravném řízení patrné, že skutek, pro který je trestní stíhání vedeno se skutečně stal a naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, avšak obviněný pro nepřičetnost v době spáchání skutku není trestně odpovědný. Nezbytným prvkem je skutečnost, že musí být prokázáno, že se skutek opravdu stal a spáchal ho obviněný. Nepřičetnost musí být v přípravném řízení dostatečně prokázána a musí tu být v době páchání skutku.

- f) *zanikla-li trestnost činu* - zánik trestnosti může nastat dodatečně a to z těchto důvodů: zánik nebezpečnosti trestného činu pro společnost, účinná lítost a promlčení trestního stíhání.

Fakultativní důvody zastavení trestního stíhání jsou uvedeny v ust. § 172 odst. 2 Tr.ř.:

- a) *je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen, nebo který ho podle očekávání čeká* - hlavním účelem k užití tohoto ustanovení je, zda uložený trest bude dostatečný z hlediska účelu trestu a to s ohledem na to, že obviněnému již mohlo být v jiných řízeních za jiné trestné činy uložen poměrně vysoký trest odnětí svobody, a proto by bylo možno předpokládat, že by soud upustil od uložení dalšího nebo souhrnného trestu.⁴⁷ Povinností státního zástupce je tedy porovnávání trestních sazeb u trestných činů,
- b) *bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně nebo cizozemským soudem nebo úřadem a toto rozhodnutí lze považovat za dostačující.*
- c) *jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo* - při posuzování trestného činu se dle tohoto ustanovení zohledňuje přístup obviněného ke spáchanému trestnému činu, tedy jaký způsob života vedl po spáchání trestného činu. Zda již vedl řádný život bez porušování právních norem a zda byla zřejmá jeho snaha k odstranění škodlivého následku. *Vyžaduje se, aby bylo zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.*⁴⁸

Státní zástupce rozhoduje usnesením, které musí být oznámeno obviněnému, jeho právnímu zástupci a poškozenému. V usnesení ve výrokové části uvede popis skutku, kterého se zastavení trestního stíhání týká a v odůvodnění uvede důvody zastavení. Proti rozhodnutí státního zástupce může obviněný podat stížnost, která má odkladný účinek.

⁴⁷ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDROŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 1055 s., ISBN 80-7179-741-3.

⁴⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDROŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 1056 s., ISBN 80-7179-741-3.

Ad 1c Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení je upraveno v ust. §307 Tr.ř. a ust. § 308 Tr.ř. je řazeno do zvláštních způsobů trestního řízení a do tzv. odklonů v trestním řízení. Odklonem se rozumí procesní forma či typ trestního řízení, které není řešeno standardním způsobem trestního řízení. Tedy orgány činné v trestním řízení nebudou muset provádět celé trestní řízení, tam kde lze dosáhnout účelu jednodušším způsobem. Podmíněné zastavení lze uplatnit ve stádiu před soudem, ale také ve stádiu přípravného řízení. Může být navrženo ze strany státního zástupce, kdy tento vychází z případného podnětu policejního orgánu, obviněného nebo jeho zástupce. Základem tohoto institutu je, pokud obviněný vyhoví podmínkám a splní takové podmínky dané zákonem po stanovenou dobu, bude jeho trestní stíhání zcela zastaveno. Státní zástupce určí délku zkušební doby, která může být v rozsahu 6 měsíců až dva roky. Zároveň se zkušební dobou mohou být obviněnému uložena určitá omezení či povinnosti, směřující k tomu, aby vedl řádný život. Účinky zastavení trestního stíhání nastanou až po právní moci rozhodnutí o osvědčení obviněného, nebo po uplynutí doby jednoho roku po skončení zkušební doby.

Podmíněné zastavení se uplatní zvláště v případech, kdy trestný čin vykazuje nižší stupeň nebezpečnosti pro společnost, jedná se do značné míry o konflikt mezi obviněným a poškozeným, který lze řešit ve prospěch poškozeného, a s přihlédnutím k osobě pachatele tento způsob vyřízení věci je v souladu s veřejným zájmem, přičemž zároveň takto lze získat i prostředky potřebné pro pomoc obětem trestné činnosti.⁴⁹

Pro možnost užití podmíněného zastavení jsou dány podmínky dle ust. § 307 Tr.ř, které musí být splněny:

- a) *lze je uplatnit v řízení o přečinu, tedy trestném činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje pět let,*
- b) *Souhlas obviněného - tento souhlas musí být nepochybný a musí být vždy dán.*

I v případě, že návrh na podmíněné zastavení podá písemnou formou právní zástupce obviněného, je potřeba vyžádat souhlas obviněného, ten může být dán i při výslechu obviněného,

⁴⁹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 1056 s., ISBN 80-7179-741-3.

- c) *obviněný se k činu doznal* - k doznání obviněného nesmí dojít nátlakem či jakýmkoliv jiným donucovacím prostředkem. Obviněný se musí doznat k celému skutku, ke všem zákonným znakům skutkové podstaty trestného činu. Doznáním nebude skutečnost, že se obviněný dozná pouze k jedné z částí skutku. Toto doznání musí být též podpořeno důkazy, které byly v průběhu řízení provedeny a získány,
- d) *obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, nebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě* - základ výše náhrady škody by měl vycházet z dohody mezi obviněným a poškozeným, ale zároveň je nutné vycházet z výše škody zjištěné orgány činnými v trestním řízení. Pokud poškozený odmítá náhradu škody, způsobenou obviněným, není to překážka v řízení o podmíněném zastavení trestního řízení a toto řízení může pokračovat. Jiným opatřením, kterým může obviněný nahradit náhradu škody poškozenému je složením částky, která odpovídá výši způsobené škody poškozenému, do soudní úschovy, nebo tuto částku může zaslat poštou na adresu poškozeného, pokud by nedošlo k přijetí takové částky poškozeným či by nebyla uzavřena dohoda s poškozeným,
- e) *vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující* - v souvislosti s tímto ustanovením je důležité, aby orgán činný v trestním řízení zkoumal nebezpečnost trestného činu pro společnost nikoliv z pohledu na trestní sazbu.

Státní zástupce před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání je povinen dbát na to, aby policejní orgán provedl neodkladné a neopakovatelné úkony a veškeré další úkony, které by mohly být potřebné v případě neosvědčení se obviněného, a mohlo by trestní stíhání dále pokračovat. Státní zástupce dále dbá na zjištění podmínek pro užití tohoto institutu dle ust. § 307 odst. 1 písm. a) a b) Tr.ř.

Rozhodnutí obsahuje označení věci a údaje obviněného, označení skutku, pro který se stíhání vede, údaje o délce zkušební doby. Obviněnému se v rozhodnutí uloží povinnost, během zkušební doby, nahradit způsobenou škodu dle dohody s poškozeným. Bylo-li uloženo obviněnému nějaké omezení či opatření musí být v rozhodnutí uvedeno. Obsahem rozhodnutí je i zdůvodnění podmíněného zastavení trestního stíhání a poučení o možnosti podat opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí, který je oprávněn podat obviněný

a poškozený. Opravným prostředkem proti rozhodnutí je stížnost, která má odkladný účinek.

Po uplynutí zkušební doby, která byla stanovena v rozhodnutí, je státní zástupce povinen zjišťovat zda obviněný ve zkušební době vedl řádný život a splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a zda dodržoval veškerá uložená omezení. Rozhodnutí o osvědčení obviněného je možné vydat až po uplynutí zkušební doby. Státní zástupce rozhoduje usnesením. Pokud nedojde k takovému rozhodnutí, pak platí tzv. zákonná fikce, že se obviněný osvědčil po uplynutí jedno roku od doby, kdy skončila v rozhodnutí o podmíněném zastavení určená zkušební doba. Okamžikem právní moci usnesení o osvědčení nebo výše zmíněného uplynutí doby nastávají účinky zastavení trestního stíhání.

Ad 1d Schválení narovnání

Schválení narovnání je další možností, kterou lze skončit trestní řízení v přípravném řízení. I tento institut patří do odklonů trestního řízení. Podobně jako podmíněné zastavení trestního stíhání, má přispět k vyřešení sporu mezi pachatelem a poškozeným. V mnohých ohledech je schválení narovnání shodné s podmíněným zastavením trestního stíhání. Musí být splněny podobné podmínky. U tohoto institut je kladen důraz na to, aby obviněný důsledně odčinil všechny škodlivé následky, které poškozenému způsobil trestným činem. Zákonodárce zde nestanoví zkušební dobu, po kterou má být škoda odčiněna či nahrazena. Kromě nahrazení škody poškozenému, je zde povinnost pachatele plnit nad rámec způsobené škody, má povinnost složit peněžní prostředky, které budou sloužit obecně prospěšným účelům.

Tento institut je upraven v trestním řádu v ust. § 309 - 314. Narovnání může být schváleno již v přípravném řízení a to s ohledem, na to že již v začátku trestního stíhání je patrné, že jsou pro jeho užití splněny podmínky. Státní zástupce může v přípravném řízení se souhlasem obviněného a poškozeného rozhodnout o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání.

V ust. § 309 odst. 1 a ust. § 311 odst. 1 Tr.ř. jsou uvedeny podmínky, které musí být splněny pro schválení narovnání:

- a) *jde o trestný čin, na který zákon staví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let,*
- b) *obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně - prohlášení*

obviněného není důkazem. Prohlášení musí být odpovídající skutkovým zjištěním ve věci. I přes prohlášení obviněného musí být vina dostatečně podložena důkazním materiálem shromážděným při vyšetřování,

- c) *obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem, nebo učiní potřebné úkony k jeho úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem* - nahrazena musí být škoda, která poškozenému vznikla a musí být prokázána. Škoda může být vypořádána dohodu mezi obviněným a poškozeným. Rozdíl mezi podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním je v tom, že plnění takové dohody musí být zajištěno některým z občanských zajišťovacích institutů tak, aby poškozený mohl dojít k uspokojení svého nároku i přesto, že by obviněný dohodu po zastavení trestního stíhání nesplnil.⁵⁰ Učinění potřebných úkonů k náhradě škody znamená, složení částky odpovídající její výši, do soudní úschovy, za předpokladu, že poškozený je nedostupný, či nemůže z jakýchkoliv jiných důvodů částku přijmout,
- d) *obviněný složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu* - výši peněžité částky určí neformálně státní zástupce. Tato částka musí být složena v hotovosti v pokladně státního zastupitelství, nebo zaslána na účet státního zastupitelství. Částku je možné též zaslat poštovním poukazem, účinky doručení jsou následně až po doručení finanční částky státnímu zastupitelství,
- e) *Obviněný a poškozený souhlasí s rozhodnutím o schválení narovnání* - souhlas schvaluje v přípravném řízení státní zástupce. Je-li poškozených více, musí souhlas udělit všichni poškození,
- f) *považuje-li takový způsob vyřízení věci v přípravném řízení státní zástupce za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.*

Státní zástupce je před schválením narovnání povinen zkoumat zda jsou splněny podmínky schválení, musí ověřit, zda skutek skutečně spáchal obviněný a zda složil příslušnou částku na peněžní účet státního zastupitelství. Státní zástupce provede výslech obviněného a poškozeného, poučí je o jejich právech a

⁵⁰ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 1091 s., ISBN 80-7179-741-3.

následcích schválení narovnání, dále pak zjistit zda dohoda byla uzavřena dobrovolně a souhlasí s ní obě strany.

Pokud byly splněny veškeré náležitosti důležité k vydání souhlasu k narovnání, může vydat státní zástupce rozhodnutí, mající formu usnesení, které musí obsahovat: označení věci, údaje o osobě obviněného a poškozeného, přesný popis skutku s uvedením místa, času, způsobu jeho spáchání, aby nebylo možné tento skutek, který je obviněnému dáván za vinu, zaměnit s jiným. Musí být zde uveden souhlas obviněného a poškozeného s narovnáním, obsah dohody, tedy i výši škody, výši částky, která byla složena obviněným na účet státního zastupitelství na obecně prospěšné účely, včetně částky, která je určena na pomoc obětem trestných činů.

Proti usnesení státního zástupce je oprávněn podat opravný prostředek v podobě stížnosti, obviněný i poškozený. Pokud bylo rozhodnuto o narovnání státním zástupcem, o stížnosti bude rozhodovat nejbližší nadřazené státní zastupitelství. Stížnost má opět odkladný účinek. Po nabytí právní moci usnesení o schválení narovnání se stává rozhodnutí vykonatelným.

Ad 2. Přerušování trestního stíhání

Přerušování trestního stíhání není způsob, kterým může být přípravné řízení skončeno, jedná se o mezitímní rozhodnutí, kterým se z obligatorních důvodů trestní řízení přerušuje. Tedy v průběhu vyšetřování se vyskytly takové překážky, přes které není možné v trestním řízení pokračovat. Trestní řád tento způsob rozhodnutí upravuje v ust. § 173 Tr.ř. a pokud nastane některá z podmínek uvedených v ust. § 173 odst. 1 Tr.ř., je státní zástupce povinen trestní stíhání přerušit. Rozhodnutí má formu usnesení.

Důvody obligatorního přerušování trestního stíhání jsou následující:

1. nelze-li věc pro nepřítomnost obviněného náležitě objasnit - obviněný se skrývá nebo uprchnul do ciziny. Policejní orgán musí uvážit, před tím než podá státnímu zástupci návrh na vydání rozhodnutí o přerušování trestního stíhání, zda je možné konat řízení proti uprchlému, nebo předat trestní stíhání do ciziny.⁵¹

Pokud jsou splněny podmínky pro vedení trestního řízení dle ust. § 302 Tr.ř. a

⁵¹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 487 s., ISBN 80-7179-741-3.

násl. a ust. § 448 Tr.ř., řízení se nepřerušuje a dále se postupuje dle těchto institutů,

2. *nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud* - zda je obviněný stížen těžkou chorobou duševní či tělesnou musí být zajištěno nejčastěji znaleckým posudkem,
3. *není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání* - pro zjištění zda obviněný je stížen duševní poruchou je nutné, aby byl vyšetřen odborníkem z oboru psychiatrie dle ust. § 105 odst. 1 Tr.ř. a ust. § 116 Tr.ř.,
4. *bylo-li trestní stíhání předáno do ciziny, nebo byl-li obviněný vydán do ciziny.*⁵²

Policejní orgán musí, před podáním návrhu státnímu zástupci na rozhodnutí o přerušení řízení, provést veškeré úkony, které by napomohly k objasnění věci v případě, že by po opadnutí důvodů, které vedly k přerušení trestního stíhání, bylo v řízení pokračováno. Proti usnesení může obviněný podat stížnost.

Ad 3. Obžaloba a návrh na ochranné opatření

Nejdůležitějším rozhodnutím, které je vydáváno v přípravném řízení je obžaloba. K vydání obžaloby je oprávněn pouze státní zástupce, který tímto realizuje obžalovací funkci. Dochází zde k naplnění funkce obžalovací, o které jsem se zmiňovala v úvodu své diplomové práce. Státní zástupce může podat obžalobu, pokud výsledky vyšetřování jsou natolik dostačující a odůvodňující postavení obviněného před soud. Je tedy důležité, aby státní zástupce velmi pečlivě a kriticky hodnotil výsledky vyšetřování, které bylo provedeno v přípravném řízení, před podáním obžaloby. Pokud státní zástupce dojde k závěru, že podklady nejsou dostačující či úplné, musí zajistit jejich odstranění a to tak, že věc vrátí policejnímu orgánu k došetření. Státní zástupce přezkoumává výsledky vyšetřování, a zkoumá, zda policejní orgán při vyšetřování postupoval dle zákona a zda dodržoval procesní předpisy, zejména bylo-li trestní řízení zahájeno vůči obviněnému řádným způsobem. Trestní stíhání musí být zahájeno předepsaným způsobem a oznámeno obviněnému a jeho právnímu zástupci.

Musí být dostatečně objasněny okolnosti, které se vztahují ke skutkové podstatě trestného činu a též okolnosti týkající se stupně nebezpečnosti trestného

⁵² JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, 784s, 613. ISBN 978-8087212-30-1.

činu, neboť to je podstatou přípravného řízení. Skutkový stav musí být zjištěn do takové míry, aby mohla být obžaloba podána a to bez důvodných pochybností.⁵³ Pokud má státní zástupce k dispozici důkazy, které potvrzují a zároveň vyvracejí, spáchání trestného činu obviněným a jiné důkazy neexistují, musí i v takovém případě podat obžalobu a nechat na soudu hodnocení takových důkazů.

Obžalobu podává místně a věcně příslušný státní zástupce příslušnému soudu. Obžaloba může být podána jen pro ten skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání. V případě, je-li podána pro skutek jiný, nelze obviněného uznat vinným za tento skutek. Státní zástupce musí písemně vyrozumět obviněného a má-li obhájce o tom, že byla podána obžaloba.

Náležitosti obžaloby jsou uvedeny v ust. § 177 Tr.ř. a jsou následující:

1. označení státního zástupce a den sepsání obžaloby,
2. jméno, příjmení obviněného, den a místo jeho narození, zaměstnání a trvalé bydliště - tyto informace musí být dostatečně určité, aby nemohlo dojít k záměně osoby obviněného s jinou osobou,
3. žalobní návrh, v němž musí být přesně označen skutek s uvedením místa času a způsobu spáchání, případně upřesnění, aby tento skutek nemohl být zaměněn s jiným, a aby bylo odůvodněno použití trestní sazby, zákonné pojmenování trestného činu a přesné ustanovení zákonů - popis skutku je jedna z nejdůležitějších a nejzásadnějších částí obžaloby, neboť podle uvedeného skutku v obžalobě soud rozhoduje, skutek musí být dostatečně a přesně popsán, aby bylo patrné vymezení všech znaků skutkové podstaty trestného činu.

Státní zástupce může navrhnout uložení ochranného opatření, pokud jsou pro takový návrh splněny zákonné podmínky. Ochranná opatření jsou - návrh na uložení ochranného léčení⁵⁴, zabezpečovací detence⁵⁵ návrh na zabránění věci⁵⁶ a návrh na ochrannou výchovu. Ochranná opatření představují státní donucení, újmu a omezení práv obviněného. Lze je uložit trestně odpovědným osobám a též osobám, které jsou pro nepřičetnost trestně neodpovědné. Jejich účelem je snížení nebezpečnosti pachatele pro společnost.

⁵³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDROŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C.H.Beck, 2003, 1013 s., ISBN 80-7179-741-3.

⁵⁴ § 99 Tr.z.

⁵⁵ § 100 Tr.z.

⁵⁶ § 101 Tr.z.

Návrh na uložení ochranného léčení může státní zástupce navrhnout, pokud bylo trestní stíhání zastaveno dle ust. § 172 odst. 1 písm. e) Tr.ř. pro nepříčetnost, tedy je-li možné, pokud je pachatel trestného činu nepříčetný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Je ukládáno na základě znaleckého posudku z oboru psychiatrie

Návrh na uložení zabezpečovací detence je novým institutem, který byl do právního řádu vložen, aby ochránil společnost před pachateli zvláště závažné trestné činnosti, u nichž ze znaleckého psychiatrického posudku vyplývá, že jiný způsob ochranného léčení by nesplnil účel a společnost by tak nebyla před takovými pachateli řádně ochráněna.

Návrh na zabránění věci, předmětem tohoto institutu je věc, která náleží pachateli, který je jejím vlastníkem. Jedná se o věc, která má spojitost s ust. § 70 odst. 1 Tr.z., tedy takové věci, které bylo užito ke spáchání trestného činu, která byla určena ke spáchání trestného činu, nebo ji pachatel získal trestným činem.

Návrh na ochrannou výchovu lze navrhnout jen mladistvému, pokud spáchá čin jinak trestný. Účelem je ovlivnění duševního a mravního vývoje mladistvého.

Závěr

Moje diplomová práce je věnována přípravnému řízení trestnímu, jako důležité součásti celého trestního řízení. Snažila jsem se o ucelený popis přípravného řízení dle stávající platné právní úpravy. Toto téma je celkově samo osobě velmi rozsáhlým a jsem si zcela jista, že každá část mé diplomové práce by mohla být tématem samostatným. Účelem přípravného řízení trestního je shromáždění všech důkazů a podkladů, na jejichž základě lze obviněného postavit před soud v co nejkratší možné době, aby případně uložený trest plnil svoji výchovnou funkci.

Při studiu materiálů a podkladů k mé diplomové práci, jsem narazila na některé zajímavé aspekty tohoto tématu, které bych nyní v závěru ráda akcentovala.

V nedávné době udělil prezident republiky Václav Klaus, v souvislosti se svým odchodem z funkce, amnestii. Tato amnestie byla chápána odbornou, ale i laickou veřejností velmi rozporuplně. Došlo totiž k tomu, že mimo jiné, se amnestií zastavila řada trestních stíhání trvajících déle než 8 let. Bylo tak amnestováno trestní stíhání osob stíhaných za závažnou, zejména ekonomickou trestnou činnost, kde byla způsobena škoda velkého rozsahu. Jsem přesvědčena, že by diskuse okolo této amnestie nebyla tak kontroverzní, kdyby byla veřejnost řádně informována. Právo na přiměřenou délku trestního řízení je jeden z aspektů práva na spravedlivý proces, které je zakotveno v čl. 6 odst. 1 Evropské Úmluvy o lidských právech. Evropský soud pro lidská práva toto stanovisko rovněž zastává, přes to, že v žádném svém rozhodnutí nekonkretizoval dobu, která by byla pro délku trestního řízení obecně závazná a jejíž překročení by bylo možné považovat za nepřiměřené. Všeobecně se za takovou dobu považuje doba šesti let. Je tedy pochopitelné, že osmiletá doba trvání trestního řízení je nepřiměřeně dlouhá, a proto prezident republiky rozhodl o zastavení takového trestního stíhání. Pokud jsem měla možnost se s touto problematikou, alespoň obecně seznámit, z mých poznatků vyplynulo, že v těchto případech došlo k zastavení trestního stíhání z důvodu amnestie, proto, že ve vyšetřování došlo k značným průtahům. Tyto průtahy byly způsobeny špatnou činností, dokonce i naprostou nečinností, policejních orgánů a nedůslednou dozorovou činností státních zástupců. Policisté, kteří na těchto případech pracovali, se velmi často jen obtížně orientovali v problematice, kterou měli vyšetřovat, což je dle mého názoru způsobeno tím, že sice vyšetřovateli těchto kauz, byli vysokoškolsky vzdělaní lidé, avšak v jiných

oborech než oborech právních. Za této situace by zde měl nastoupit důsledný dozor státního zástupce a jeho pomoc s těmito kauzami. Nelze přehlédnout, že řada těchto kauz byla řešena vazebně a v důsledku nepřiměřené délky trestného řízení pak mnohdy došlo k tomu, že obvinění museli být z vazby propuštěni. V mnohých případech se stává, že obvinění, po té co jsou z vazby propuštěni, opustí Českou republiku a jejich další trestní stíhání je ztíženo i tím, že odjedou do zemí, ze kterých není šance, že by byli vydáni zpět do ČR k trestnímu stíhání.

V případech, kdy po nepřiměřeně dlouhé době dojde k postavení pachatele před soud, musí pak zákonitě vzniknout problém při úvaze soudu o výši a druhu trestu, neboť soud je vázán zásadou přiměřenosti, tedy tím, že trest má být nejen přiměřený, ale i výchovný. Vzniká tak otázka, zda vysoký trest odnětí svobody, který za tuto trestnou činnost hrozí, bude i po dlouhé době, která uplynula od spáchání trestného činu výchovný či represivní. Obávám se, že tento problém bude problémem ještě dlouhou dobu, dokud nebudou všichni policisté mít potřebné vzdělání a státní zástupci nebudou vykonávat řádně dozorovou činnost.

Dalším způsobem, který by dle mého názoru zkrátil dobu, která uplyne od spáchání trestného činu do doby vynesení odsuzujícího rozsudku je možnost užití tzv. odklonů v trestním řízení. Tímto druhem trestního řízení se v jedné z kapitol mé diplomové práce zabývám. Zaměřila jsem se podrobněji na poměrně nový institut a to dohodu o vině a trestu, ale využití nejen tohoto institut, ale i dalšími tzv. odklony je zcela jistě možné vyřešit délku přípravného řízení, byť jsem si vědoma, že u závažné trestné činnosti tyto instituty použít nelze. V souvislosti s výše uvedeným je možno položit si otázku, zda by nebylo řešení pro zkrácení doby trestního řízení možnost použít tyto instituty i v případě závažné trestné činnosti.

V roce 2011 došlo k rekodifikaci trestního zákona, trestní řád však rekodifikován nebyl, pouze pozměněn mnoha novelami. Je proto pochopitelné, že odborná veřejnost v současné době volá i po rekodifikaci trestního řádu a lze tedy přepokládat, že, mnou výše zmíněné nedostatky by tak mohly být odstraněny.

Resumé

Als Thema meiner Diplomarbeit habe ich das vorbereitende Strafverfahren ausgewählt. Das Meritum und Ziel meiner Arbeit war eine Bemühung, das vorbereitende Strafverfahren komplex zu beschreiben. Das vorbereitende Verfahren hat in ganzem Strafverfahren eine unvertretbare Rolle, denn aufgrund den versammelten Beweisen anschließend im Hauptverfahren über den Schicksal der Täter von Straftaten entschieden wird, d.h. über seine Schuld oder Unschuld. Unsere Rechtsordnung bezeichnet jedoch als Schwerpunkt des Strafverfahrens das Verfahren vor dem Gericht. Die Arbeit ist aufgrund Rechtsvorschriften niedergeschrieben, und zwar insbesondere laut Gesetz Nr. 141/1964 Slg., über gerichtliches Strafverfahren (Strafordnung). Was die inhaltliche Seite betrifft, die Arbeit ist in fünf aneinander anschließende Teile geteilt. Im ersten Teil meiner Arbeit habe ich mich auf die Grunddefinition des vorbereitenden Verfahrens und seiner Instituten, der an dem vorbereitenden Verfahren beteiligten Personen und auch der Grundprinzipien konzentriert, die für das ganze Strafverfahren wichtig sind, denn sie sind eine der Hauptvoraussetzungen eines funktionierenden Strafverfahrens. In diesem Teil sind Begriffe angeführt, wobei es notwendig ist, wenigstens teilweise Kenntnisse zu haben, um diese Problematik zu verstehen und sich in ihr zu orientieren. Nach der Definierung der oben angeführten Begriffe habe ich im zweiten Teil meiner Arbeit die Entwicklung des Strafverfahrens in böhmischen Ländern kurz beschrieben, und zwar ab dem Jahre 1873 bis zur Gegenwart, und zwar mit Rücksicht auf die Gründung der Tschechoslowakischen Republik im Jahre 1918, wann durch die Rezeptionsnorm die rechtlichen Regelungen zu Zeiten Österreich-Ungarn übernommen wurden. Dann kommt an die Reihe die Beschreibung der einzelnen Stadien des vorbereitenden Verfahrens selbst. D.h. von dem primären Anlass für die Einleitung der Strafverfolgung bis zur Einreichung der Anklage, d.h. bis Beendigung des Strafverfahrens, mit dem ich mich im fünften Kapitel beschäftige. Im vierten Teil habe ich mich auf ein ziemlich neues Institut – Abschluss des vorbereitenden Verfahrens – konzentriert, und zwar auf das Abkommen über Schuld und Strafe. Ich habe mich bemüht seine Definierung im Gesetz und die möglichen Anwendungen dieses Institutes anzunähern.

Am Schluss meiner Arbeit habe ich Anstand an einigen Aspekten des vorbereitenden Verfahrens genommen, insbesondere mit Rücksicht auf die

Beachtung der Länge des ganzen Strafverfahrens und seine eventuelle Verkürzung, d.h. auch Sicherung der Wirtschaftlichkeit des Strafverfahrens, und zwar mit Rücksicht nicht nur auf die Nutzung des Abkommens über Schuld und Strafe, sondern auch auf die konsequente Vorgehensweise der Staatsanwälte und der Polizei.

Ich glaube, dass meine Arbeit die gesetzten Ziele erfüllt hat und für die Leser interessant wird.

Seznam použité literatury

Knížní díla:

- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2.* Přepřacované vydání. Praha: C. H. Beck 2003, 1124 s., ISBN 80-7179-678-6
- JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní. 1.* Vydání. Praha: Leges 2010, 750 s., ISBN 978-80-87212-30-1
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. §1- §156. Komentář. 7.* Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1920 s., ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. §157- §314s. Komentář. 7.* Vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1844 s., ISBN 978-80-7400-465-0
- RŮŽIČKA, M. *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem, 1.* vydání. Praha: LexisNexis CZs.r.o., 2005, 147s. ISBN 80-86199-93-2
- ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŽKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní.* Praha: C.H.Beck, 2003, 1471 s., ISBN 80-7179-741-3
- ŠČERBA, F. a kolektiv: *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice.* Praha: Leges, 2012, 128s., ISBN 978-80-87576-30-4
- NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní,* Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 416s., ISBN 978-80-7380-237-0

Časopisecká díla:

- JELÍNEK, J. Dohadovací řízení v trestním procesu a otázky související. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10, s. 22. ISSN 1210-6348

Právní předpisy:

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1960 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv, Dostupná na: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf
- 193/2012 Dz, účinné znění od 27. 9. 2011, dostupné na: <http://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?type=html&documentId=oz5f6mrqgez6mjzgnpwi6rnnga&conversationId=355284>

Článek v elektronickém portále

- Odklony v trestním řízení, Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika, Dostupné na : <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

Judikatura

- Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010, publikováno ve sbírce zákonů z 8. 7. 2010 pod č. 219/2010 Sb.

